

**FAABORG-MIDTFYN
KOMMUNE**

*Sammen skaber vi det
bedste sted at bo*

Pædagogisk læreplan 2026

Børneområde Syd

Børnehuset Toftegården

Saugstedvang 1

5600 Faaborg

Tlf. 7253 4571

Børnehuset Sundbrinken

Sundbrinken 1

5600 Faaborg

Tlf. 7253 4521

Den pædagogiske læreplan udgør rammen og den fælles retning for vores pædagogiske arbejde med børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Læreplanen er et levende dokument, som kort beskriver vores pædagogiske overvejelser og refleksioner samt suppleres med eksempler, der er retningsgivende for det daglige pædagogiske arbejde.

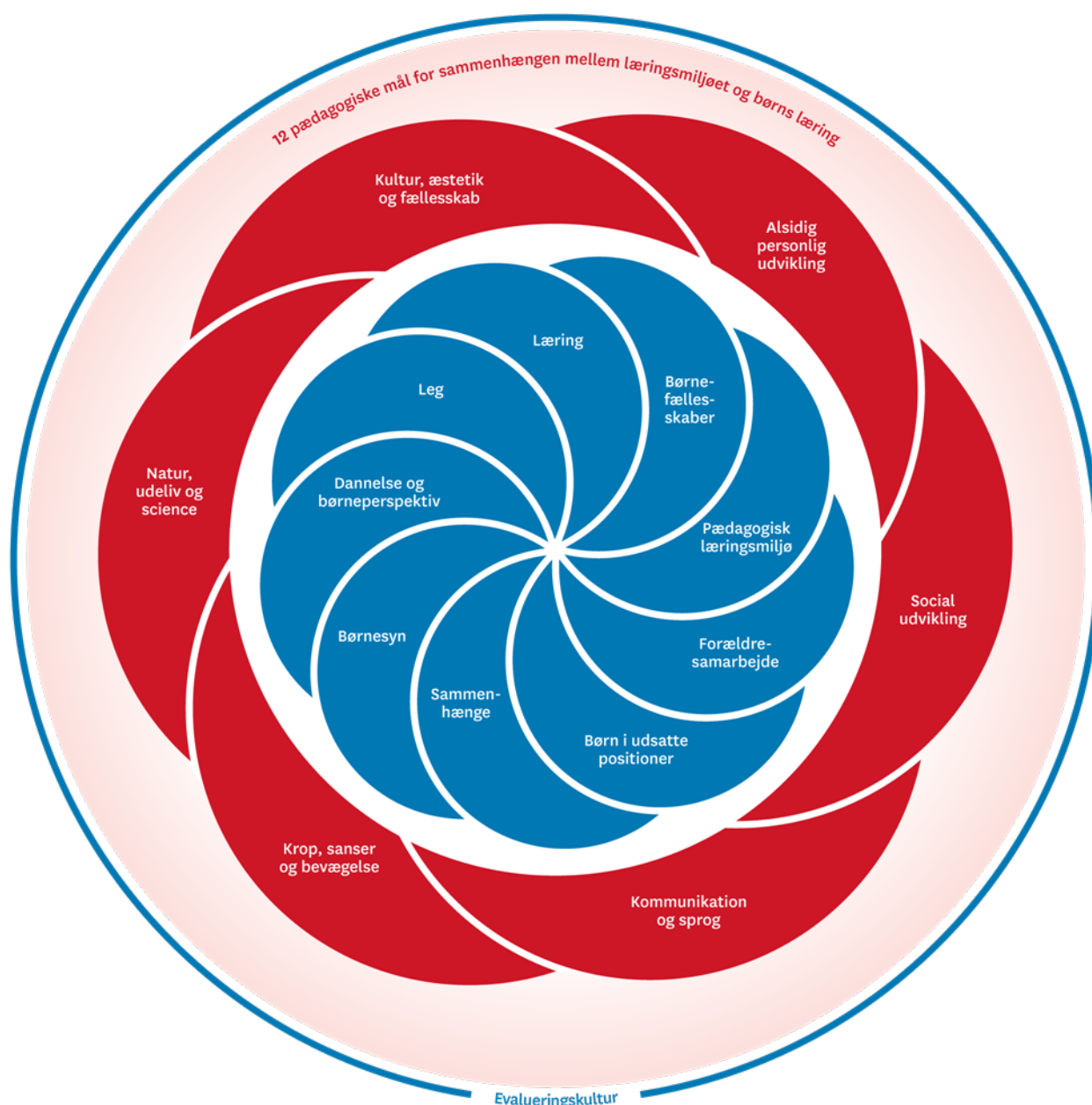
Dette er et materiale fra Faaborg-Midtfyn Kommune. Der er hentet inspiration fra Børne- og Undervisningsministeriets "Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold" samt "Skabelon til pædagogisk læreplan".

Indhold

Pædagogisk læreplan 2026 Børneområde Syd	1
Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan	4
Hvem er vi?.....	5
Sundbrinkens Børnehus.....	5
Natur, DGI og ”Grønne Spirer”.....	5
Liv, glæde, leg og læring er kendetegnende for Sundbrinkens Børnehus	5
Gode rutiner	5
Toftegårdens Børnehave.	6
Natur, DGI og ”Grønne Spirer”.....	6
Liv, glæde, leg og læring er kendetegnende for Toftegården Børnehave.....	6
Gode rutiner	6
Pædagogisk grundlag.....	7
Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber	8
Miniprojekt.	9
Pædagogisk læringsmiljø.....	14
Praksisfortælling.	15
Praksisfortælling.	16
Samarbejde med forældre om børns læring.....	16
Miniprojekt.	17
Børn i udsatte positioner.....	22
Sammenhængende børneliv	24
Organiseringen og arbejdet med de yngste børnehavebørn	24
Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan.....	27
Inddragelse af lokalsamfundet	27
Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø	27
Praksisfortælling	27
Miniprojekt	28
De seks læreplanstemaer	31
Alsidig personlig udvikling	32
Pædagogiske mål for læreplanstemaet:.....	32
Social udvikling	33
Pædagogiske mål for læreplanstemaet:.....	33
Miniprojekt.	34
Praksisfortælling fra hulebyggeriet i skoven/social udvikling:	38
Kommunikation og sprog	39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:.....	39
Krop, sanser og bevægelse	41
Pædagogiske mål for læreplanstemaet:.....	41
Natur, udeliv og science	42
Pædagogiske mål for læreplanstemaet:.....	42
Miniprojekt.	43
Praksisfortælling.	46
Kultur, æstetik og fællesskab	47
Pædagogiske mål for læreplanstemaet:.....	47
Miniprojekt.	48
Evalueringskultur	52
Hvordan skaber vi en evalueringskultur?	52
Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan?	52

Ramme for udarbejdelse af den pædagogiske læreplan

Den pædagogiske læreplan udarbejdes med udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag samt de seks læreplanstemaer og de tilhørende pædagogiske mål for sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børns læring.

Rammen for at udarbejde den pædagogiske læreplan er dagtilbudsloven og dens overordnede formålsbestemmelse samt den tilhørende bekendtgørelse. Loven og bekendtgørelsen er udfoldet i publikationen [Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold](#). Publikationen samler og formidler alle relevante krav til arbejdet med den pædagogiske læreplan og er dermed en forudsætning for at udarbejde den pædagogiske læreplan. Derfor henvises der løbende til publikationen.

Hvem er vi?

Børneområde Syd består af Toftegårdens Børnehave og Sundbrinkens Børnehus. Begge børnehuse er beliggende i Faaborg by.

Fælles for begge børnehuse er, at vi er DGI-certificeret. At være DGI-certificeret betyder at vi vægter bevægelse, motorik og fysiskudfoldelse for vores børn, i de daglige aktiviteter. Vi har i Børneområde Syd en vision om, at vi på sigt skal skabe en tydelig fælles profil med overskriften "Udeliv & Bevægelse – Natur for alle". I denne nye profil vil Toftegårdens Børnehave være det "grønne element" i profilen, via en udvikling af adgangen til skoven for alle børn. Sundbrinkens Børnehus vil udvikle det "blå element", via dens fysiske beliggenhed tæt på sø, mose og havet.

I foråret 2026 er vi påbegyndt en certificering som "Grønne Spirer" og på sigt "Bæredygtighedsflaget". Vi forventer at opnå den første certificering senest sommeren 2026. Certificeringen som "Grønne Spirer", har en naturlig forbindelse til vores overordnede profil. Desuden vil denne nye certificering, erstatte vores tidligere DGI-certificering.

Sundbrinkens Børnehus.

Børnehuset er normeret til 64 børnehavebørn og 12 vuggestuebørn, samt en specialafdeling med plads til 8 børn. Børnene kommer fra forskellige kulturer og baggrunde, så fællesskabet er mangfoldigt, og børnene får tidligt en nysgerrighed, indsigt og forståelse for forskelligheder.

Udeliv, Natur, DGI og "Grønne Spirer"

Børnehuset arbejder i en genkendelig rytme i dagens og ugens gang med et stort fokus på nærvær, samvær, aktiviteter og lege, der er med til at understøtte børnenes sproglige udvikling. Natur og udeliv på legepladsen og i nærmiljøet, danner rammerne for DGI-arbejdet og "Grønne Spirer" i huset. Vi arbejder med liv, glæde, leg og læring både ude og inde gennem legefællesskaber, - og en sammenhængende overgang for børnene fra vuggestue til børnehave.

Liv, glæde, leg og læring er kendetegnende for Sundbrinkens Børnehus

I hverdagen vægter vi nærværet og genkendeligheden for børnene. I dagens rytme og ugens gang er der en bevidst balance mellem pædagogstyrede aktiviteter (voksen initieret) i mindre børnegrupper, de daglige rutiner og børnestyrede (børneinitieret) aktiviteter og lege.

Gode rutiner

De pædagogstyrede aktiviteter foregår primært i gruppetiden om formiddagen. Børnene er inddelt i mindre grupper ud fra deres udvikling, venskaber og relationer og er fordelt i de forskellige lege- og læringsrum i institutionen. I gruppetiden fra klokken 9.00 til 12.00 er der en genkendelig struktur for børnene med bevægelsesaktivitet, spisning og aktivitet/leg. De voksne leder aktiviteterne i et bevidst samspil med børnene.

Børnene er hver dag på legepladsen, hvor der er rum og tid til fantasi, leg med hinanden, fordybelse og aktiviteter der kræver luft og plads. Organiseringen af tiden i uderummet, sker i et skifte mellem selvorganiserede lege ud fra børnenes egne ideer i samspil med vennerne, - og vokseninitierede lege/aktiviteter.

Dagens rutiner gentages og opkvalificeres løbende for at matche børnenes udvikling og behov. De voksne opmuntrer og understøtter børnene ved at være nærværende, åbne og udforskende i deres samspil med dem.

Toftegårdens Børnehave.

Børnehaven er normeret til 84 børnehavebørn, hvoraf de 3 pladser er enkeltintegrerede pladser til børn med særlige behov. Børnehaven har fast en mulighed for, at benytte en fast lejerplads i Sollerup Skov (Svanningebakker).

Natur, DGI og "Grønne Spirer"

Vi understøtter børnene i deres leg, trivsel og udvikling gennem nærvær, samvær, aktiviteter og lege i mindre fællesskaber. Børnehaven er bygget med læringsrum, både ude og inde, som understøtter børnenes lyst og mod til at være nysgerrige og deltagende. Børnehaven er DGI-certificeret og har fokus på både krop, sanser og bevægelse samt små pusterum som for eksempel børneyoga.

Liv, glæde, leg og læring er kendetegnende for Toftegården Børnehave

I hverdagen vægter vi nærværet og genkendeligheden for børnene. I dagens rytme og ugens gang er der en bevidst balance mellem pædagogstyrede aktiviteter i mindre børnegrupper, de daglige rutiner og børnestyrede aktiviteter og lege. Vi er aktive ude og inde både i børnehaven og i skoven.

Gode rutiner

De pædagogstyrede aktiviteter foregår primært i gruppetiden om formiddagen. Børnene er inddelt i mindre grupper ud fra deres udvikling, venskaber og relationer og er fordelt i de forskellige lege- og læringsrum i institutionen. I gruppetiden fra klokken 9.00 til 12.00 er der en genkendelig struktur for børnene med bevægelsesaktivitet, spisning samt aktivitet og leg. De voksne leder aktiviteterne i et bevidst samspil med børnene.

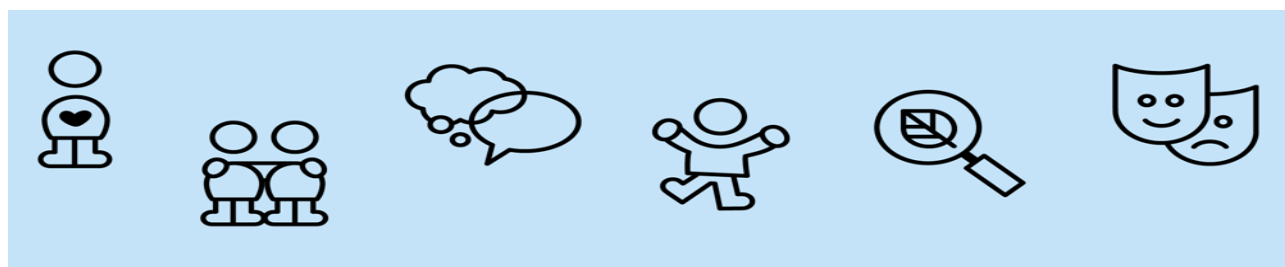
Børnene er hver dag på legepladsen, hvor der er rum og tid til fantasi, leg med hinanden, fordybelse og aktiviteter der kræver luft og plads. Organiseringen af tiden i uderummet, sker i et skifte mellem selvorganiserede lege ud fra børnenes egne ideer i samspil med vennerne, - og vokseninitierede lege/aktiviteter.

Dagens rutiner gentages og opkvalificeres løbende for at matche børnenes udvikling og behov. De voksne opmuntrer og understøtter børnene ved at være nærværende, åbne og udforskende i deres samspil med dem.

Her finder I links til andre relevante oplysninger på vores hjemmeside

<https://sundbrinken.fmk.dk>

<https://tofteqaarden.fmk.dk>

Pædagogisk grundlag

”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i et fælles pædagogisk grundlag.”

”Det pædagogiske grundlag består af en række fælles centrale elementer, som skal være kendetegnende for den forståelse og tilgang, hvormed der skal arbejdes med børns trivsel, læring, udvikling og dannelse i alle dagtilbud i Danmark.”

”De centrale elementer er:

- **Børnesyn:** Det at være barn har værdi i sig selv.
- **Dannelse og børneperspektiv:** Børn på fx 2 og 4 år skal høres og tages alvorligt som led i starten på en dannelsesproces og demokratisk forståelse.
- **Leg:** Legen har en værdi i sig selv og skal være en gennemgående del af et dagtilbud.
- **Læring:** Læring skal forstås bredt, og læring sker fx gennem leg, relationer, planlagte aktiviteter og udforskning af naturen og ved at blive udfordret.
- **Børnefællesskaber:** Leg, dannelse og læring sker i børnefællesskaber, som det pædagogiske personale sætter rammerne for.
- **Pædagogisk læringsmiljø:** Et trygt og stimulerende pædagogisk læringsmiljø er udgangspunktet for arbejdet med børns læring.
- **Forældresamarbejde:** Et godt forældresamarbejde har fokus på at styrke både barnets trivsel og barnets læring.
- **Børn i udsatte positioner:** Alle børn skal udfordres og opleve mestring i lege og aktiviteter.
- **Sammenhæng til børnehaveklassen:** Sammenhæng handler blandt andet om at understøtte børns sociale kompetencer, tro på egne evner, nysgerrighed mv.”

”Loven fastsætter, at alle elementer i det fælles pædagogiske grundlag skal være udgangspunkt for arbejdet med den pædagogiske læreplan og dermed det pædagogiske arbejde med børns læring i dagtilbud.”

”Nogle elementer i form af fx børnesynet skal altid være til stede i det pædagogiske læringsmiljø, mens andre elementer som fx arbejdet med at skabe en god overgang til børnehaveklassen kan være mere til stede i nogle sammenhænge end andre.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 14

Børnesyn, Dannelse og børneperspektiv, Leg, Læring og Børnefællesskaber

Her beskriver vi, hvordan de fem centrale elementer fra det fælles pædagogiske grundlag kommer til udtryk hos os.

Vores institution skal være et trygt, godt og nærværende sted at være barn. Vi forsøger dagligt, at skabe en struktur og et miljø, der bedst muligt tilgodeser alle børn. Og vi justerer når noget ikke virker eller nogen ikke trives. At være i daginstitution er en stor del barnets hverdag og barndom, der skal være plads til ro, læring og fordybelse, men bestemt også til sjov og spontanitet. Børnene skal føles sig set, hørt og mødt som de individer de er, og de skal føle, at de er medskabere af og har indflydelse på deres eget liv og hverdag.

Børnesyn: At være barn har værdi i sig selv. Børn har ret til at være forskellige og udvikle sig i forskelligt tempo. Børn har brug for venner og for at blive mødt af nærværende og omsorgsfulde voksne der støtter, udfordrer og stiller positive forventninger. Børn har brug for at lykkes og opleve at de mestre i både aktiviteter og leg.

Dannelse og børneperspektiv: Børn skal opleve sig lyttet til. De skal have indflydelse og medbestemmelse, og deres erfaringer og ideer skal tillægges værdi. Gennem lege og aktiviteter opnår børnene viden, færdigheder og værdier, som de kan overføre til andre sammenhænge.

Leg: Legen er magisk og legen har værdi i sig selv. Gennem legen udvikler børnenes sig; de erfarer nye ting om sig selv og andre, de afprøver og udforsker ideer og forestillinger om verden, de indgår i fællesskaber og de øver sig de sociale relationer. Leg kan ikke sættes på formel og den opstår ofte spontant. Legen skal have tid, plads og anerkendelse i hverdagen. Den voksnes rolle at støtte op om et legefællesskab og en leg, der har elementer af fantasi, virkelyst, sprog, nysgerrighed og trivsel for alle.

Læring: Læring sker hele tiden i løbet af en dag i institutionen. Læring sker gennem leg, relationer, rutiner, aktiviteter og kommunikation. Vi tager udgangspunkt i, hvad der optager børnene. Vi følger børnenes spor og hjælper dem til at forstå og erfare verden omkring sig, ved at være nysgerrige og nærværende sammen med dem. Det pædagogiske læringsrum skal være trygt og stimulerende.

Børnefællesskab: Alle børn skal opleve sig som en del af fællesskabet. Vi arbejder både med børnefællesskaber i små lege grupper, i læringsgrupperne og i det store fællesskab som hele institutionen udgør. Det er i fællesskabet at børnene, gennem deltagelse, nærvær og anerkendelse, har de bedste betingelser for leg, læring og dannelse. Det er de voksne der sætter rammerne for disse fællesskaber, som støtter op når det er svært og hjælper de børn der befinder sig i periferien ind i fællesskabet.

Her finder I eksempler på, hvordan det pædagogiske grundlag bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene.

Miniprojekt.

Miniprojekt tema: Køkkenleg.	Miniprojektansvarlig: Solveig, Kristina og Dorthe K fra henholdsvis vuggestue, mellemgruppe, og køkkenansvarlig.
<i>Udviklingsfokus</i> Hvad er du/I nysgerrige på at undersøge og afprøve ift. det pædagogiske grundlag og læringsmiljøet?	Kan vi skabe en rød tråd igennem huset, flere grupper arbejder med det samme projekt/tema. Vi vil inddrage køkkenet som læringsrum. Vi er en institution som har madordning, vi er DGI certificeret, så vi vil gerne have fokus på sundhed, og bruge køkkenet noget mere i forhold til at lære børnene noget om, den mad vi spiser. Vi vil inspirere/udvikle læringsmiljøet/legen omkring "køkkenleg" i vuggestuen.
	Vi vil gerne i dette projekt forene og beskrive, hvordan der i forløbet arbejdes både med de fem centrale elementer i vores pædagogiske grundlag: Barnesyn, at børnene får plads, tid og ro til at være børn og til at gøre sig erfaringer sammen med nærværende voksne, der støtter, udfordrer og stiller positive forventninger. Dannelse og børneperspektivet, at børnene gennem projektet oplever at have indflydelse og medbestemmelse. Projektet omfatter børn fra alderen 1-6 år og det tager både udgangspunkt i voksenplanlagte aktiviteter og børneinitierede aktiviteter. Det inviterer til at barnet er aktivt deltagende, og dermed med til at skabe sin læring Legen er i centrum for den yngste og den ældste børnegruppe. Vi har især fokus på, at det er igennem legen, at den grundlæggende sociale og personlige udvikling finder sted. A Læring. Vi voksne sætter rammerne, men tager samtidig udgangspunkt i hvad der optager børnene. I projektet inddrager vi også digitale medier, for at give alle børn adgang til at eksperimentere og dermed lære nyt. Hele projektet tager udgangspunkt i, at al leg, dannelse og læring sker i Børnefællesskaber, som vi voksne har sat rammerne for. Alle børn skal opleve, at være en del af fællesskabet, at blive respekteret og lyttet til.
<i>Miniprojektets fokus</i> - Hvad handler dit/jeres miniprojekt om? - Hvilke elementer i læringsmiljøet skal miniprojektet bidrage til at udvikle (børnekultur, rutiner, vokseninitierede aktiviteter – leg og fællesskaber)?	Vuggestuen. Vi har særlig fokus på børneperspektivet, leg og fællesskaber Vi vil arbejde med de fysiske rammer på stuen omkring køkkenleg; udvide, gøre det overskueliggøre og tilføje nyt. Indrette et legemiljø, hvor der gennem legen er plads til at alle børn er en del af fællesskabet. Vi vil bruge digitale samtaletavle til sproglige gentagelser af nye ord/begreber, men især

	Med udgangspunkt i den månedlige madplan vil vi udvælge bestemte madvarer og have fokus på dem, lige som vi vil have særlig sproglig opmærksomhed på bestemte ord, der knytter sig til at lave mad Vi vil tage de 3 ældste med i køkkenet og sammen med Dorthe laver noget praktisk (smage, føle, være med til at lave lidt mad, skære i hårdt/blødt tale om det vi laver og sætte nye begreber på) I vuggestuen tager projektet meget udgangspunkt i børnenes spor, de leger det genkendelige med noget de kender hjemmefra. Legen og fællesskabet skulle gerne udvikles, og rutinen omkring måltidet styrkes, så børnene fx er med til at dække bord. Mellemgruppen. Vi har særlig fokus på børnefællesskaber, dannelse og medbestemmelse, samt den legende tilgang og læring. Mellemgruppen vil hjælpe til med at tilberede maden i køkkenet og hjælpe til med at dække bord Der skal samarbejdes i mindre grupper sammensat på tværs af alder og køn, med fokus på nye relationer, samarbejde og venskaber Der arbejdes med rutinerne omkring måltidet - alle bidrager, hjælper hinanden og der skabes en hyggelig atmosfære omkring spisesituationen. Vi vil bruge digitale medier- tage billeder af mad, frugt og grønt, og bruge billederne til at udvikle et spil, som relaterer sig til ting fra køkkenet. De voksne sætter rammerne, men vi håber på at børnene eksperimenterer.
<i>Projektdeltagere</i> Hvilke børn, medarbejdere, ledere, forældre mv. deltager i miniprojektet?	Solveig tager de ældste børn fra vuggestuen med i køkkenet. På stuen er alle med i legene og fællesskabet omkring læringsmiljøet ved køkkenkrogen. Dorthe deltager fra køkkenet og Christina fra børnehaven med en gruppe på 9 børn som er nogle af de ældste i børnehaven.
<i>Læringsblomsten - Børneperspektiver (Temaer og mål i Læringsblomsten)</i> Hvad forventer du/I, at barnet/børnene vil opleve, erfare og lære, ved at være med i miniprojektet?	Social udvikling – som barn oplever jeg - At blive mødt, respekteret og anerkendt, som den jeg er i fællesskaber, hvor jeg kan udtrykke mine følelser og tanker og blive forstået. - At have gode venner og værdi i mig selv, når jeg deltager i fælles beslutninger og dannes i mødet med det, der er anderledes end mig selv. - At tage hensyn, eksperimentere, udforske, møde modstand og forskelligheder i trygge rammer sammen med gode kammerater og hjælpsomme voksne Alsidig personlig udvikling – som barn oplever jeg - At have mod på livet samt erfaringer med sociale positioner og demokratiske processer. - At kunne engagere mig samt lege og deltage i forskellige fællesskaber, hvor jeg kan få hjælp til at regulere mine følelser og håndtere både med-og modgang.

<i>Læringsblomsten - Professionelt perspektiv</i> (Det pædagogiske grundlag samt temaer og mål i Læringsblomsten) Hvad forventer du/I at opleve, erfare og lære gennem miniprojektet?	Social udvikling – som pædagogisk medarbejder skaber jeg miljøer - der er inspirerende, udfordrende og foranderlige samt præget af leg og demokratiske praksisser med nærværende, vidende og nysgerrige voksne. - Hvor børnenes egne perspektiver inddrages og mødes med anerkendelse og respekt, når forskelligheder indgår som værdifulde for fællesskabet. Alsidig personlig udvikling – som pædagogisk medarbejder skaber jeg miljøer - Der understøtter samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale samt børn imellem. - Hvor alle udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden gennem leg og aktiviteter – på tværs af alder, køn, social og kulturel baggrund.
<i>Viden og handlemåder</i> Hvilken faglig viden og særlige handlemåder vil du/I bringe i spil i forbindelse med miniprojektet?	Vi er inspireret af Helle Marie Skovbjerg: Perspektiver på leg The LEGO Foundation Det vi mener med: Læring gennem leg Gitte Bork: Voksnes legedeltagelse og valg af roller og positioneringer i legefællesskaber Lis Rahbek: Legesyn og institutionslogikker Jari Due Jessen: Specielkonsulent med fokus på it-pædagogik, forskning og udvikling.
<i>Plan for miniprojektet</i> Lav en plan for, hvordan miniprojektet helt konkret skal foregå, herunder: - Hvordan vil I dokumentere sammenhængen mellem det læringsmiljø I etablerer og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse? - Hvad skal være i fokus for dokumentationen?	I vuggestuen laves læringsmiljøet omkring køkkenleg om, der udvides, laves tavler med udklip af mad, frugt og grønt. Vi tager de digitale fotoalbum i brug og laver bøger omhandlende køkkentemaet til dokumentation og sproglig opmærksomhed og udvikling. Vi er meget opmærksomme på hvilken rolle, den voksne har i forhold til børnene og deres leg. Vi er tæt på og indtager forskellige positioner, alt afhængig af, hvad der er brug for. For at det fungerer i køkkenet, laves en plan for hvilke dage og hvilket tidsrum, vi kommer med børn, der skal være med i madlavningen. Vi danner børnegrupper for at styrke de sociale relationer. Fra vuggestuen er det de ældste, der deltager i køkkenet. Mens det i ældste gruppen er alle børn på skift i mindre grupper Vi dokumenterer ved at tage billeder/lave filmklip på iPad. Vi har fokus på mad, køkkenkendskab og madkultur og vi har fokus på børnenes trivsel, læringsmiljøet, relations dannelser og sproglig udvikling. Om vi ser børnene være aktive og nysgerrige i køkkenet, og se om de begynder at bidrage til at hjælpe mere til ved måltidet.
<i>Tidsramme</i> - Hvor, hvornår og hvor længe skal miniprojektet finde sted? - Hvor og hvornår evaluerer I?	2 – 3 måneder fra marts – maj 2026 i Sundbrinkens børnehus Vi evaluerer løbende, mødes hver 14. dag og udveksler erfaringer, justerer om nødvendigt for at nå målene.

EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE	EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE AF MINIPROJEKT
<i>Refleksion over praksis</i> - Hvilke nye sanselige erfaringer om samarbejde mellem børn og pædagogisk personale har miniprojektet givet dig/jer? - Hvilke nye erfaringer har I hver især fået om egne måder at reagere og handle på i konkrete situationer i pædagogisk praksis? - Hvilke nye forståelser om udvikling af læringsmiljøet har miniprojektet givet anledning til? - Hvilken viden og hvilke handle måder er du/I blevet nysgerrige på, at arbejde videre med?	Vores erfaringer med de mindste fra vuggestuen har været: Stor interesse for køkkenet og for at hjælpe til. Nye sanseindtryk fx smage, skære, føle, dufte osv. Stolthed over at have hjulpet med tilberedningen. Erfaringer i forhold til at mestre noget nyt. Projektet har givet anledning til gode samtaler, både før under og efter madlavningen. Derudover har der været en sammenhæng mellem det vi har lavet i det rigtige køkken, til den leg vi har haft på stuen. Mellemgruppen: Stort engagement i forhold til at hjælpe til. Projektets fokus omkring selve måltidet har været også godt. Børnene har lavet egne regler for, hvordan måltidet skal foregå b.la. et nyt tiltag, hvor man skiftes til at præsentere maden. Vi har brug af iPads til at tage billeder af ting/redskaber i køkkenet, som så igen er brugt til at lave vendespil. Der har desuden været arbejdet med de sociale relationer i de forskellige gruppesammensætninger I forhold til egen rolle, har vi hver især arbejdet med både at være foran, ved siden af og være tilskuer, alt afhængig af hvad opgaven har været. I vuggestuen er den voksne stort set altid på gulvet og inddraget i legen. Der er stor aldersspredning, hvilket kræver, at man deltager på mange plan, sætter ord på handlinger, guider og ”fylder på” i legen. Når vi har været i køkkenet har der været en stor grad af at gå forrest, vejlede, støtte, hjælpe rent fysisk - fx med at skære med en kniv. Vi har udvidet læringsmiljøet omkring køkkenlegen. Flyttet det rent fysisk og givet det mere plads, fordi der hele tiden er god leg og mange børn involveret. For de ældste gælder det samme. Men det har samtidigt været vigtigt at gribe den interesse og det engagement, børnene har udvist. Den legende tilgang til emnet har været i centrum. Børnene er blevet lyttet til, de har kommet med gode ideer. De er blevet hjulpet og anerkendt gennem hele processen, både når det var svært og når det lykkes. Godt at være 2 voksne, så man har kunnet dele børnegruppen. Vi planlægger at lave legeskuffer, som kan tages frem indeholdende bestemte ting der knytter sig til legen omkring måltidet – eksempelvis alt hvad der hører til det at dække et bord. Have fokusord i kassen, som så er dem, vi særligt har fokus på i en periode.
<i>Læringsblomsten – Sammenhæng mellem læringsmiljøet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse</i> Se jeres dokumentation igennem og beskriv:	I mellemgruppen har børnenes engagement og interesse for emnet givet anledning til at forældre kommer og spørger mere ind til maden. Børnene spørger også selv, om de må komme med i køkkenet, og de spørger om de må lave flere vendespil på IPaden. Sproget er blevet styrket, og det samme

• hvor ser du/I, at det læringsmiljø I har etableret, har påvirket børnene? • hvordan har det påvirket børnene?	er fællesskabet– man har skullet arbejde sammen og det har skabt nye, gode relationer. I vuggestuen har især fællesskabet været i centrum. Læringsmiljøet omkring køkkenleg rummer alle og virker genkendeligt og meningsgivende for selv de mindste. De yngste har kunnet spejle sig i de ældste og der har været arbejdet med sociale spilleregler. Sprogarbejdet har været visuelt understøttet af billeder, lige som vi har inddraget digitale medier i form af talende album, der har givet mulighed for at høre gentagelser af ord og begreber
<i>Opfølgning</i> • Hvordan, hvornår og med hvem vil du/I følge op?	Projektets tema om sundhed, fællesskab og leg som en forudsætning udvikling af sociale og personlige kompetencer, har en central plads i vores institution Vi vil fortsætte med at have børn med i køkkenet for at hjælpe til med tilberedningen af maden, vi vil inddrage børnene, lytte til deres ideer og drage deres erfaringer med ind i kommende projekter, og vi vil fortsat støtte op om børnefællesskaberne Legemiljøet omkring køkkenleg i vuggestuen vil fortsætte. Vi voksne vil fortsat understøtte, guide og inspirere, og være opmærksom på vores egen rolle i legen.
<i>Videndeling</i> • Hvordan vil du/I dele viden med kollegaer, leder og samarbejdspartnere i øvrigt?	Vi vil bringe emnet op på et stuemøde og se om vi alle i hele huset kan lave noget mere om sundhed, og være noget mere med i køkkenet. Vi vil inddrage de digitale medier noget mere. Få lavet flere spil, og fange den interesse, der tydeligvis var hos børnene. I vuggestuen blev der lavet en lille film på IPaden, som viste hvad projektet gik ud på. Dem vil vi begynde at lave flere af, og så udbrede det til forældrene på den måde. På den måde bliver forældrene inddraget og får måske en større forståelse for vores arbejde og den hverdag deres børn har i vores institution.
<i>Øvrige tanker og forståelser</i>	

Pædagogisk læringsmiljø

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det enkelte dagtilbud hele dagen etablerer et pædagogisk læringsmiljø, der med leg, planlagte vokseninitierede aktiviteter, spontane aktiviteter, børneinitierede aktiviteter samt daglige rutiner giver børnene mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

Det pædagogiske læringsmiljø skal tilrettelægges, så det inddrager hensynet til børnenes perspektiv og deltagelse, børnefællesskabet, børnegruppens sammensætning og børnenes forskellige forudsætninger.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 22-23

Her beskriver vi, hvordan vi hele dagen skaber et pædagogisk læringsmiljø, der giver alle børn mulighed for at trives, lære, udvikle sig og dannes.

De pædagogiske rutiner er en betegnelse for alle de rutiner der knytter sig til hverdagen i en institution fx bleskift, måltider, påklædning, goddag/ farvel m.m. Rutinerne er en stor og vigtig del af den pædagogiske praksis i institutionen og rummer alle et stort læringspotentiale for børnene. Rutinerne er ikke noget der bare skal overstås, men skal betragtes som fundamentet for pædagogikken og som det centrale i hverdagslivet. Den måde vi som voksne organiserer og gennemfører rutinerne på, har meget stor betydning for i hvor høj grad de fungerer som læringsmiljøer.

Igennem rutinerne udvikles blandt andet:

- Sprog – vi snakker om det vi ser og det vi gør. Vi sætter ord på og undre os sammen.
- Selvhjulpethed – jeg kan selv tage mit tøj på og finde madkassen.
- Relationsdannelse – mellem voksen og barn, og børnene imellem.
- Hjælpesomhed – De store hjælper de små. Skal jeg nå den for dig?
- Selvtillid – jeg prøver lige en gang til. Jeg tror på at jeg kan.
- Samarbejde – vi hjælpes ad og øver os sammen.
- Behovsudsættelse – jeg kan vente på tur. Jeg spiser først min mad når vi alle er her.

De vokseninitierede aktiviteter tager ofte deres udgangspunkt i det aktuelle læreplanstema, der kører 6 uger ad gangen. Aktiviteterne har fokus på udvikling af bl.a. de sproglige, motoriske og sociale kompetencer. Børnenes input og ideer er med til at forme og variere aktiviteterne.

Børnene er i deres læringsgrupper hver formiddag. Disse læringsgrupper er inddelt efter alder og der er faste voksne. I formiddagstimerne er der morgensamling, samt tilbud om forskellige aktiviteter inde, såvel som ude.

Over middag, på legepladsen, hvor børnene er blandet på tværs af grupperne, er de voksnes roller mangeartede: Der er igangsættende voksne, der sørger for tilbud om aktiviteter, der er voksne der

leger med og er nysgerrige og der er voksne der er understøttende og har særligt blik på børn i udsatte positioner og deres muligheder for legedeltagelse (foran, ved siden af og bagved). I gennem hele dagen er de voksne opmærksomme på deres egen rolle, at gå bagved, ved siden af eller foran, alt efter hvad det enkelte barn / børnegruppen har brug for.

Herunder ser I en illustration – Læringsmiljø-modellen. Den viser, hvilke elementer der tilsammen udgør det pædagogiske læringsmiljø: De daglige rutiner, vokseninitierede aktiviteter og børnekultur – holdt sammen af lege og fællesskaber.

Her finder I eksempler på, hvordan de forskellige elementer bliver omsat i vores hverdag sammen med børnene.

Praksisfortælling.

Vokseninitierede aktiviteter:

Baggrund – vi har i "ældste/skolegruppen" fokus på at udvikle børnenes opmærksomhed på tal, bogstaver og symboler i omgivelserne. At give dem en forståelse for hvad disse kan bruges til og hvorfor det er vigtigt, fx at kunne spille spil med terning, kende sit husnumre, deres egen alder mm. Vi har taget børnene med på skattejagt i byen. Børnene går på række og det forreste barn har en iPad til at tage billeder med. Børnene skal nu få øje på, og fotografere så mange tal og bogstaver som de kan få øje på. I starten går det lidt trægt, men et par enkelte børn er meget fokuseret og råber ivrigt hver gang de ser noget, og vil gerne have den voksne til at læse det højt. Langsomt drages hele børneflokket ind i jagten indtil alle er helt opslugte; vi ser husnumre, vejskilte, nummerplader, husnavne, færdselstavler, butiksreklamer osv. Da vi går forbi Først ALDI og bagefter REMA1000 kan børnene pludselig selv "læse" hvad der står.

Hjemme i børnehaven igen printer vi billederne ud og hænger dem op på væggen. Billederne giver grobund for mange gode snakke de efterfølgende dage.

Garderoben/ rutine:

Garderoben er fuld af børn. Vi er lige blevet færdige med madpakkerne og nu skal vi på legepladsen. En voksen er ved at hjælpe en dreng der er lidt ked af det. M leger hund og kommer i fuldt firspring hen til den voksne og barnet. Han gør højt af dem. Den voksne siger til M, at hun godt kan se at det er en sjov hundeleg, men at nu skal M finde sin flyverdragt. Så kan han lege hund udenfor. M rejser sig og går hen og finder sin flyverdragt frem, han tager den selv på og stikker så den ene fod i støvlen. Han tager foden op igen. Så står han lidt og vifter med foden og kigger på den – han har bare fødder. Han prøver til igen med den bare fod i støvlen, men det føles tydeligvis ikke helt rigtigt.

En anden voksen spørger M hvor hans strømper er henne, de ligger på hans plads forklarer M, men de er våde. Den voksne siger han skal kigge i sin taske om han har nogle tørre strømper, og M suser afsted, men er hurtigt tilbage igen. Der var ingen strømper i tasken. Den voksne finder et par børnehavestrømper til ham i stedet. M har allermest lyst til at have sine egne strømper på. Hvis ikke han har nogen selv, vil han helst bare have bare tæer. Den voksne og M snakker om at det er for koldt uden strømper; at når det er vinter skal man jo have flyverdragt, varm trøje, hue, vinterstøvler OG strømper på, så man ikke fryser og bliver syg. M trækker i strømperne. Støvlerne og huen klarer han også selv, der skal bare lige en hjælpende voksen hånd til at trække flyverdragten ud over støvlerne. M giver en "highfive" og går på legepladsen, godt tilfreds med sig selv.

Samarbejde med forældre om børns læring

"Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet samarbejder med forældrene om børns læring"

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 24-25

Forældresamarbejde

Vi vægter et godt, nært, åbent og tillidsfuldt forældresamarbejde, for at skabe den bedst mulige trivsel og udvikling for barnet. Der er i forældresamarbejdet en gensidig forpligtigelse til, at bakke op om de tiltag der kan understøtte barnet. Når børn oplever god tone og kontinuitet mellem familie- og institutionsliv, skaber det sammenhæng og trykthed omkring barnet.

Opbakning til institutionens sociale arrangementer

Når forældrene støtter op om arrangementer i institutionerne, såsom traditionelle årsfester, arbejdsdag, generalforsamling og lignende, styrkes ikke kun fællesskabet mellem forældrene, men også fællesskabet mellem børnene.

Det er altid noget specielt, at far, mor og søskende er med i børnehaven. Nye legerelationer og venskaber dukker op på kryds og tværs af børne- og forældregrupper. Det kan bruges i dagligdagen.

Forældresamtaler

Vi tilbyder løbende samtaler i den tid, barnet er i Børneområde Syd. Vi anvender materialet "Hjernen og Hjertet" for blandt andet, at skabe en rød tråd i samarbejdet mellem hjemmet og institutionen.

Råd og vejledning af forældre

Institutions personale har en vigtig opgave i, at støtte og rådgive forældre til det enkelte barn. Alle børn og forældre er forskellige, hvorfor indsatsen skal være målrettet den enkeltes behov. Personalet kan rådgive forældrene inden for emner som f.eks. sprog, socialisering, leg m.m. Hvis barnet har særlige udfordringer, kan denne rådgivning ske i samarbejde med eksv. tale/hører konsulent, psykologer, fysioterapeuter m.fl.

Vi holder følgende samtaler

- Opstartssamtale - inden barnet starter i børnehaven/vuggestuen.
- 3 måneders samtale - vi har lært barnet at kende, og sammen taler vi om barnets ressourcer og udviklingspunkter.
- En årlig samtale - om barnets generelle trivsel og udvikling.
- Førskolesamtale - om barnets overgang fra børnehave til skole.

[Her finder I eksempler på, hvordan vi i praksis samarbejder med forældrene om barnets og børnegruppens trivsel og læring.](#)

Miniprojekt.

Miniprojektansvarlig	Fællesprojekt for Toftegården
<i>Udviklingsfokus</i> • Hvad er du/I nysgerrige på at undersøge og afprøve ift. det pædagogiske grundlag og læringsmiljøet?	Forældresamarbejde og kommunikation: Vi er nysgerrige på, hvordan vi bedst muligt får læreplanstemaerne og det daglige pædagogiske arbejde omsat til konkret og lettilgængelig information, som kan give grobund for dialog og sprogligt samspil mellem børn, forældre og personale.
<i>Miniprojektets fokus</i> • Hvad handler dit/jeres miniprojekt om? • Hvilke elementer i læringsmiljøet skal miniprojektet bidrage til at udvikle (børnekultur, rutiner, vokseninitierede aktiviteter – leg og fællesskaber)?	Vi har indtil nu brugt Aula til beskrive hvad børnene har lavet i løbet af dagen, hvad der optager os, hvilke læreplanstemaer vi arbejder med osv. Vi har hovedsageligt kommunikeret via tekst, krydret med enkelte billeder. Vi oplever desværre, at det vi skriver ofte ikke bliver læst og at det sjældent giver anledning til gode samtaler. Til gengæld får vi ofte kommentarer på billedmaterialet, og oplever stor efterspørgsel herpå. • Vi har derfor besluttet, i en periode, dagligt lægge videofilm op af leg, aktiviteter og/ eller rutiner.

	• Vi vil gerne inddrage, inspirere og samarbejde noget mere med forældrene om børnenes hverdag i børnehaven, samt skabe større sammenhæng mellem hjem og institution. • Vi vil gerne gøre kommunikationen lettilgængelig • Vi vil gerne have fokus på samarbejdet med forældrene om børnenes læring, hverdag og trivsel.
<i>Projektdeltagere</i> • Hvilke børn, medarbejdere, ledere, forældre mv. deltager i miniprojektet?	Projektet er et fælles projekt i Toftegården, som inddrager alle børn, voksne og forældre.
<i>Læringsblomsten - Børneperspektiver</i> (Temaer og mål i Læringsblomsten) • Hvad forventer du/I, at barnet/børnene vil opleve, erfare og lære, ved at være med i miniprojektet?	• Vi forventer, at det enkelte barn i større grad vil opleve sig selv som en del af fællesskabet. At de ved at genopleve dagen i billeder, opnår en større forståelse af sig selv, hinanden og deres omverden. • Vi forventer, at en styrket dialog også vil være med til at styrke de sociale relationer. • Vi tror, at billeder og film visuelt vil være med til at understøtte børnene sprog og hukommelse, og derved give dem stof til gode samtaler med deres forældre, andre børn og pædagoger.
<i>Læringsblomsten - Professionelt perspektiv</i> (Det pædagogiske grundlag samt temaer og mål i Læringsblomsten) • Hvad forventer du/I at opleve, erfare og lære gennem miniprojektet?	• Vi håber, at vi gennem film og billeder kan tilbyde forældrene et blik ind i deres barns hverdag. • Vi håber, at vi herigennem kan styrke forståelsen for, og samarbejdet om, barnets og børnegruppens trivsel og læring på tværs af dagtilbud og hjem. • Vi forventer, at det at se en kort video sammen med sit barn i sofaen er lettere tilgængeligt og mere konkret, end en tekst/ beskrivelse på intra. Og at flere end før derfor vil benytte sig af muligheden. • Desuden forventer vi, at den digitale og visuelle tilgang, kan være medhjælpende til at sikre alle mulighed for at indgå i sproglige samspil og dialoger på tværs af alder, køn, modersmål og sociale baggrund. • Vi håber desuden, at vi igennem vores projekt, kan være med til at understøtte og inspirere forældrene til, hvordan de kan bidrage positivt til barnets læring og udvikling.
<i>Viden og handlemåder</i> • Hvilken faglig viden og særlige handlemåder vil du/I bringe i spil i forbindelse med miniprojektet?	• Forældresamarbejdet er vigtigt – glade forældre betyder glade børn. • Vi ved at et tæt samarbejde mellem institution og hjem er med til at styrke barnets følelse af sammenhæng. • Vi ved at sprogligt samspil er en vigtig faktor i sociale fællesskaber, relations dannelse – barnet føler sig mødt, hørt og anerkendt. • Sproget og det at sprogliggøre sine tanker og ideer er en måde at forstå sig selv, sin omverden og hinanden på. • Billeder og film er en kommunikationsform der er lettilgængelig og forståelig uanset sprog, alder og kultur.

<i>Plan for miniprojektet</i> Lav en plan for, hvordan miniprojektet helt konkret skal foregå, herunder: • Hvordan vil I dokumentere sammenhængen mellem det læringsmiljø I etablerer og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse? • Hvad skal være i fokus for dokumentationen?	• Vi vil vise filmen på det store fjernsyn i garderoben, som alle forældre kommer forbi når de henter og afleverer deres børn. • Vi vil placere en sofa foran fjernsynet. Og vi vil opfordre forældrene til at bruge 2 minutter med deres børn på at se filmen og snakke om hvad der er sket i børnehaven i dag. • Vi vil gennem praksisfortællinger forsøge at dokumentere om samtalekulturen blandt forældre og børn, samt interessen for hverdagslivet i institutionen, ændre sig i, fokuspunkter vil være: • Tager forældrene sig tid til at se videoerne. • Skaber de grobund for samtaler mellem børn og forældre, og mellem forældre og personale. • Bliver forældrene nysgerrige og spørger ind til de aktiviteter der foregår.
<i>Tidsramme</i> • Hvor, hvornår og hvor længe skal miniprojektet finde sted? • Hvor og hvornår evaluerer I?	Miniprojektet skal løbe over en måned 2026. Vi lægger video op ca. kl 13, så alle børn og forældre, både dem der hentes tidligt og sent, kan nå at få glæde af dem. Vi evaluerer løbende, således at vi har mulighed for at justerer undervejs; skal der fx være tekst, musik eller snak, hvor lang tid skal videoerne vare, fungere det med sofa og fjernsyn osv. Vi afslutter evalueringen med en drøftelse på vores husmøde.
EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE	EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE AF MINIPROJEKT
<i>Refleksion over praksis</i> • Hvilke nye sanselige erfaringer om samarbejde mellem børn og pædagogisk personale har miniprojektet givet dig/jer? • Hvilke nye erfaringer har I hver især fået om egne måder at reagere og handle på i konkrete situationer i pædagogisk praksis? • Hvilke nye forståelser om udvikling af læringsmiljøet har miniprojektet givet anledning til? • Hvilken viden og hvilke handle måder er du/I blevet nysgerrige på, at arbejde videre med?	• Vi ser tydeligt, at vi har fået skabt et samlingspunkt og et rum for samtale omkring sofaen og de film der lægges op. • Vi oplever, at film og billeder skaber udgangspunktet for samtaler, kommentarer og latter. • Vi oplever at børnene søger ud til sofaen i løbet af dagen, gerne med deres venner, og vi hører dem genopleve og genfortælle oplevelser fra dagen sammen. • Vi oplever mange børn der trækker deres forældre hen til sofaen når de bliver hentet, fordi de "lige skal vise dem noget" • Og vi oplever mange forældre, der stopper op ved sofaen, kalder på deres børn og gerne vil have dem til at fortælle om dagen og aktiviteterne. • Filmen og sofaen bliver brugt flittigt, også af de tosprogede forældre og børn. • Som pædagog stopper man ofte op, når der sidder forældre og børn i sofaen, og knytter en kommentar, en lille historie eller en pædagogisk vinkel på filmen. • Børnene er også blevet mere opmærksomme på i løbet af dagen, hvis de laver noget særligt sjovt eller spændende, at de gerne vil have det dokumenteret på billeder eller film. Vores projekt har været medvirkende til at styrke den daglige kommunikation til og med forældrene. Og den har givet

	forældrene et langt større og mere nuanceret indblik i hverdagen i børnehaven. Vores projekt har samtidig givet meget mere hverdagskommunikation, især børn/børn og børn/forældre. Vi er samtidig også blevet meget mere opmærksomme på, at billeder og film ikke kan stå alene som pædagogisk dokumentation. Hvis det skal medvirke til at give forældrene en større indsigt og forståelse af de pædagogiske mål, metoder og tanker bag, kræver det enten noget på skrift eller at der er en pædagog der "kigger med" og forklare undervejs. Det er samtidig de færreste forældre der kommer til personalet, efter at have set film, for at få uddybet indholdet. Så et fremtidigt fokuspunkt vil klart være hvordan vi optimere på dette. At få børnene mere i spil, som dem der selv filmer, fotograferer og planlægger/ bestemmer indholdet, vil være et andet fokuspunkt.
<i>Læringsblomsten – Sammenhæng mellem læringsmiljøet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse</i> • Se jeres dokumentation igennem og beskriv: • hvor ser du/I, at det læringsmiljø I har etableret, har påvirket børnene? • hvordan har det påvirket børnene?	Vi ser, at vi igennem billeder og film får skabt at læringsmiljø hvor kommunikationen er i fokus: • børnenes sprog og hukommelse understøttes visuelt Og de får herigennem erfaringer med at sprogliggøre deres tanker, behov og følelser. • børnene genfortæller, genoplever og inspireres sammen. Og øver sig i at justere deres opmærksomhed i forhold til sig selv og andre. • tosprogede børn og andre børn med sproglige udfordringer, har særligt gavn af den visuelle understøttelse af deres sprog, både i forhold til kammerater, pædagoger og forældre. • De digitale medier giver forældre, børn og pædagoger en platform at mødes på og tale ud fra. Og et læringsmiljø hvor den social udvikling og den alsidige personlige udvikling styrkes: • Hvor børnene gennem film og billeder udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden, på tværs af alder, køn og kulturel baggrund. • børnene ser og oplever sig selv som en del af fællesskabet og deres fælles omverden. De føler sig mødt og forstået som den de er. • Børnene udvikles i empatisk samspil med andre. idet lege genopleves sammen med kammeraterne, eller genfortælles og forklares til forældre, pædagoger og andre børn. • Der er rum for forskellige perspektiver • børn i udsatte positioner oplever også i høj grad sig selv som deltagende og bidragende, når de ser sig selv på film. Også selvom det sociale i mange andre sammenhænge kan være svært. • Forældrene ser deres børn i lege, aktiviteter og relationer, hvilket giver dem en større forståelse af og

	viden om både deres eget barn, men også om samspillet og sammenhængen i fællesskabet. Samtidig giver vores projekt også næring og nysgerrighed til vores tema om kultur, æstetik og fællesskab idet: • børnene oplever at deltage som både tilskuer og udøver i de film der dagligt lægges op. • Børnene oplever mulighed for at være medskabende af de film der laves.
<i>Opfølgning</i> • Hvordan, hvornår og med hvem vil du/I følge op?	Fx interviews med børn og forældre.
<i>Videndeling</i> • Hvordan vil du/I dele viden med kollegaer, leder og samarbejdspartnere i øvrigt?	Drøftelser af erfaringer på husmøde/ p-møde.
<i>Øvrige tanker og forståelser</i>	• Det er blevet tydeligt, at der kan ligge udfordringer i personalegruppen ift. viden og erfaring med de digitale medier, apps, redigering osv. • Det er vigtigt at alle får øvet sig og får det i hænderne. • Der er blevet udarbejdet meget tydelige guides til både det at lave film, samt det at lægge film op på storskærmen. • Børnene vil rigtig gerne være medskabende, derfor er det også ekstra vigtigt at de voksne har egen erfaring med mediet.

Børn i udsatte positioner

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø tager højde for børn i udsatte positioner, så børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse fremmes.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 26

Mange børn har gennem deres børnehaveliv brug for lidt ekstra opmærksomhed, støtte til deres udvikling, dannelse af relationer og til at være en del af børnefællesskabet. Det hjælper vi med at sikre i Børneområde Syd.

Børneområde Syd kan imødekomme børns særlige behov på flere måder. Vores børnehuse er forskellige og har forskellige fysiske rammer. Børn, der er sansemæssigt udfordret og har brug for masser af bevægelse, kan få dette dækket når vi eksv. er i skoven. Børn der har brug for mere struktur og mindre grupper, har gavn af vores små fleksible børnegrupper.

Fokus på udvikling

I børnegrupperne kan vi sætte fokus på eksempelvis den sproglige og motoriske udvikling eller dannelse af relationer. Fokus sker ud fra det enkelte barn og dets behov og udviklingstrin.

I **Toftegårdens Børnehave** har vi desuden 3 enkelt integrerede pladser. Det er til børn med særlige behov, som kan understøttes i børnehaven.

I **Sundbrinkens Børnehus** har vi 1 enkelt integreret plads, samt en specialgruppe med plads til 8 børn. De 8 pladser er for børn med særlige udfordringer, men som har gavn af, at være tæt tilknyttet det almene område.

Samarbejde med Opvækst og Læring

- Vi har et tæt samarbejde med konsulenter fra Opvækst og Læring.
- Vi gør brug af ”Det forebyggende team”, som består af sundhedsplejerske, socialrådgiver og pædagogisk/psykologisk rådgiver (PP-konsulent). Vi kan invitere andre konsulenter efter behov. Det kan være en tale-høre-konsulent eller en flersprogskonsulent. Det forebyggende team kan bruges sammen med forældre og til generel sparring for personalet.

På siden om forebyggende indsatser kan du læse mere om, hvad der kan gøres for børn med særlige behov.

Her finder I links til andre relevante oplysninger på vores hjemmeside.

<https://sundbrinken.fmk.dk/profil/forebyggende-indsatser>

<https://toftegaarden.fmk.dk/profil/forebyggende-indsatser>

Sammenhængende børneliv

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 27

Her finder I eksempler på, hvordan vi sikrer sammenhæng i børnenes liv og læring, i overgangene mellem hjem, institutioner og skoler.

Organiseringen og arbejdet med de yngste børnehavebørn

I Faaborg-Midtfyn Kommune har kommunalbestyrelsen truffet beslutning om at fastholde den nuværende aldersgrænse for børnehave på 2 år og 11 måneder, og at børnehavebørn pr. 1. januar 2024 sikres vuggestuenormering indtil den 1. i måneden efter de er fyldt 3 år.

Her beskriver vi, hvordan vi organiserer arbejdet omkring de yngste børnehavebørn:

Overgang mellem vuggestue/dagpleje og børnehave

I Børneområde Syd prioriterer vi det pædagogiske arbejde med, at understøtte de yngste børnehavebørn således, at de i deres tidlige møde med børnehavelivet tilegner sig positive erfaringer med børnehaven som et trygt udviklings- og læringsrum.

Vi ved at det har stor betydning for det enkelte barns trivsel og udvikling, at det mødes af voksne som er opmærksomme på, at de har brug for ekstra hænder til, at guide dem trygt ind i den nye ramme, når de overgår fra vuggestue/dagpleje til børnehave. Hovedformålet med at prioritere ressourcer omkring de yngste børnehavebørn er, at de skal gøres fortrolige med børnehavelivet og dette med en oplevelse af, at have en tryk base, i kraft af en pædagog/medarbejder tæt på i den første tid. Børnene har således et behov for, at opleve tilgængelighed hos personalet ift. at kunne mestre de nye rutiner m.m.

I Børneområde Syd, har vi valgt at have en ”yngstegruppe” i Sundbrinkens børnehus (tidligere ligeledes i Toftegårdens Børnehave/nedlagt grundet markant fald i antal børn), hvor barnet er tilknyttet i 3 til 6 måneder, inden det sluses videre op i børnehavegrupperne. Inden det enkelte barn overgår fra vuggestue/dagpleje til børnehave, vil personalet med udgangspunkt i en vurdering af barnets individuelle behov besøge kommende børnehavegruppe. Dette gøres for, at børn og familier oplever, at der foregår et tæt samarbejde imellem de voksne som er - eller kommer til at være omkring barnet. Der inddrages altid relevante konsulenter og andre samarbejdspartnere i overgangen, for at sikre den bedste overlevering og opstart for barnet. Forældrenes perspektiver og indgående kendskab til deres barn, er naturligvis vigtige at inddrage, hvilket imødekommes ved en samtale forud for opstart i institutionen.

Når man arbejder med gruppen af de yngste børnehavebørn er omdrejningspunktet for det pædagogiske arbejde, at lære at blive en del af det nye fællesskab – ligesom de daglige rutiner, tilvænningen til nye børn og voksne, og krav til højere grad af selvstændighed kendetegner livet som nyt børnehavebarn.

Normeringen i børnehusene i Børneområde Syd tilrettelægges således, at der er ressourcer til at imødekomme de enkelte børns behov, hos de yngste børn om formiddagen i tidsrummet kl.9.00 - 12.00, når der arbejdes specifikt i deres hjemgrupper. Dette være sig gældende for de børn som er i aldersgruppen 2,11 år til 3,1 år og øvrige aldersgrupper.

Specifikke fokuspunkter.

I "yngstegrupperne" (Sundbrinken) har vi specifikt fokus på en række områder, som vi erfaringsmæssigt ved har en betydning for barnet:

- Overgange
- Aktivitetsdeltagelse
- Sociale relationer
- Selvhjulpenhed og toiletrutiner

Grundlæggende handler normeringen som tilrettelægges omkring de yngste børnehavebørn om, at der i overgangen fra vuggestue til børnehave, skal støbes et fundament af trygge og positive erfaringer, som ikke sprækker fordi børnehavelivet virker uoverkommeligt. Når fundamentet er på plads, kan de sendes videre på næste skridt i deres udviklingsrejse.

Vi "øver os" på at være deltagende i børnehavens dagsrytme, som består af samlinger, faste aktiviteter, måltider, udetid m.m.

Det pædagogiske personale som varetager opgaven omkring de yngste børn om formiddagen, har ligeledes de sociale relationer som omdrejningspunkt for samværet med børnene. Dette med en intention om, at børnene skal støttes til at udforske nye relationer, og dette med muligheden for, at den voksne kan hjælpe med at udforske nye legeskaber og legefællesskaber.

Her har pædagogerne bl.a. øget opmærksomhed på, at støtte dem i toiletrutiner, hvilket ofte er et udviklingspunkt som kræver ressourcer at understøtte hos børnene. Dette for at hjælpe børnene hen imod større grad af selvstændighed i den henseende. Den voksne hjælper eksempelvis med at huske at komme på toilettet, når andre nye ting fylder i barnets opmærksomhed, ligesom nogle børn bare var brug for, at der er en voksen tilgængelig på toilettet for at skabe tryghed. Nogle børn bruger fortsat ble når de starter i børnehave, hvilket kræver at den voksne kan gå fra til at skifte barnet. Flere gange om dagen støttes børnene til, at kunne tage tøj af og på selvstændigt, og her er det i kraft af normeringen i den aldersopdelte gruppe ro til, at kunne øve sig. Dette ligeledes i forbindelse med toiletrutiner, men dette også når børnene eksempelvis skal til og fra legepladsen. Den voksne tager ansvar for at guide barnet i overgangene.

For at evaluere på den tilrettelagte praksis omkring børnene i aldersgruppen 2,11 år til 3,1 år prioriteres en tæt dialog med forældrene, ligesom opstarten drøftes ved fælles refleksion på gruppemøder.

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan der i børnenes sidste år i dagtilbuddet tilrettelægges et pædagogisk læringsmiljø, der skaber sammenhæng til børnehaveklassen.”

Sidste år i dagtilbuddet

I det sidste år barnet er tilknyttet dagtilbuddet, vil det i dele af året være placeret i ”skolegruppen”. I denne gruppe vægtes en mere struktureret hverdag,

Overgang fra dagtilbud til skole

I løbet af året samles ledere fra SFO, indskoling og dagtilbud for at planlægge et godt og konstruktivt forløb for de børn, der skal starte i forårs-SFO børn. Der bliver aftalt datoer for besøg på skolen, for genbesøg i børnehaven samt tidspunkt for evaluering og forældremøde.

Der er overleveringsmøde mellem personale i forårs-SFO, børnehaveklasse, SFO og personale fra dagtilbuddet. Vi holder mødet for at sikre, at viden om barnet ikke skal gå tabt, men i stedet kan videreudvikle sig i skolen.

Børnene besøger skolen flere gang inden start sammen med personale fra dagtilbuddet, og indskolingspersonale besøger børnene i dagtilbuddet.

For at understøtte alle børn, vil kendt personale fra dagtilbuddet, være en del af personalegruppen i ”Forårs-SFO tilbuddet”. Udover at kunne understøtte børnegruppen i overgangen mellem dagtilbud og skole, giver det ligeledes både dagtilbuddet og skolen, mulighed for at være opdateret på hinandens dagligdag.

Efteråret før skolestart

De kommende skolebørns forældre bliver indbudt til et fyraftensmøde i dagtilbuddet, hvor emnet er skolestart. På mødet snakker vi om, hvordan man som forælder bedst forbereder sit barn, hvilke lege, vi kan lege for at styrke svære ting, hvilke forventninger skolen har til barnet samt andre ting, forældre kan have brug for at få svar på. Skolens læsevejleder giver et oplæg om, hvordan de arbejder med børns sprog og læsning.

Her finder I eksempler på, hvordan vi tilrettelægger vores pædagogiske læringsmiljø for de ældste børn, så det skaber sammenhæng til børnehaveklassen.

Her finder I links til andre relevante oplysninger på vores hjemmeside.

<https://sundbrinken.fmk.dk/profil/overgange>

Øvrige krav til indholdet i den pædagogiske læreplan

Inddragelse af lokalsamfundet

”Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan dagtilbuddet inddrager lokalsamfundet i arbejdet med etablering af pædagogiske læringsmiljøer for børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 29

Inddragelse og samarbejde med det omkringliggende lokalsamfund, er et naturligt arbejdsfelt for Børneområde Syd. Inddragelsen og samarbejdet spænder vidt fra plejehjem, foreninger og kulturelle institutioner (eksv. museer, events m.m.). Betydningen af at ”åbne” institutionen mod det omkringliggende samfund er mange. Børnegruppen i institutionerne får et lokalt kendskab, de får kulturelle oplevelser/påvirkninger, kendskab til foreninger/idrætsgrene (som de ikke kendte), bliver ”besøgsvenner” på det lokale plejehjem m.m.

Eks. på samarbejde:

- ”Syng sammen” på plejecenteret
- Børnegudstjenester i kirken
- Invitation til samarbejde med den lokale badmintonklub
- Deltagelse i børnekulturelle arrangementer i Faaborg by

Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø

”Arbejdet med det fysiske, psykiske og æstetiske børnemiljø i dagtilbuddet skal integreres i det pædagogiske arbejde med etablering af pædagogiske læringsmiljøer.

Børnemiljøet skal vurderes i et børneperspektiv, og børns oplevelser af børnemiljøet skal inddrages under hensyntagen til børnenes alder og modenhed.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 30

Her finder I eksempler på, hvordan vi inddrager lokalsamfundet i arbejdet med at skabe trygge og udviklende læringsmiljøer for børnene.

Praksisfortælling

I mellemgruppen har vi en periode haft fokus på følelser. Vi har snakket meget om hvordan vi har det, og hvad følelserne hedder. Vi har talt om, hvad der kan gøre os sure, nervøse, vrede, glade osv. Børnene har øvet sig i at mærke efter og fået hjælp til at sætte ord på det de mærker.

I dag skal de tegne sig selv. Bagefter skriver vi på den enkeltes tegning, hvordan de har det netop i dag, hvorfor og om man kan se følelserne på tegningen. Der er mange gode svar: En pige tegner hjerter, hun føler sig glad fordi hun skal have en legekammerat med hjem efter børnehaven. En dreng er træt og sur, fordi hans far sagde han skulle stå op. En anden dreng er ked af det fordi han har ondt i sit ben efter at han faldt i garderoben, billedet viser et bloddryppende ben. Også de mere kreative

og fintfølelse kommer på banen, fx en dreng der fortæller mig, at han føler sig ”råbsom”. Da jeg nysgerrigt spørger indtil hvad det betyder, fortæller drengen mig ” at jeg har det bare sådan, at jeg ikke har lyst til at sidde her og tegne. Jeg vil hellere ud på legepladsen og råbe højt.” Alle følelser anerkendes og børnene lytter til hinandens fortællinger. Til slut udstilles tegningerne på væggen i krea.

Miniprojekt

Tema: Kultur, æstetik og fællesskab.	Miniprojektansvarlig: Vuggestuens personale
Udviklingsfokus Hvad er du/I nysgerrige på at undersøge og afprøve ift. det pædagogiske grundlag og læringsmiljøet?	Vi vil tage i Kirken med alle vuggestuebørn, for at lade dem gå på opdagelse i det store kirkerum. Vi vil have en nysgerrig og undersøgende tilgang, snakke om bestemte elementer, døbefonten, se på kunsten i kirken og dermed give børnene en tidlig introduktion til det kunstneriske udtryk.
Miniprojektets fokus - Hvad handler dit/jeres miniprojekt om? - Hvilke elementer i læringsmiljøet skal miniprojektet bidrage til at udvikle (børnekultur, rutiner, vokseninitierede aktiviteter – leg og fællesskaber)?	- Vi har fokus på flere elementer – at vi gerne vil tage børnene med hen i kirken for at vise dem et spændende kulturelt sted med kunstgenstande, vi kan se på og snakke om. Et rum, der byder på en masse sanseligt, men også et rum, hvor vi kan tale om, alt det vi ser og oplever, og som forhåbentlig fanger børnenes interesse. - Turen er tilrettelagt som en vokseninitieret aktivitet, som skal udvikle fællesskabet i børnegruppen, ved at give dem en fælles oplevelse med kunst og hvor vi giver alle børn mulighed for at opleve egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
Projektdeltagere Hvilke børn, medarbejdere, ledere, forældre mv. deltager i miniprojektet?	Alle børn og voksne fra vuggestuen deltager i turen. Vi har gjort os overvejelser, om de yngste vil have glæde af turen, men vurderet, at det at vi alle sammen går på tur og oplever det samme, giver noget godt til fællesskabet i vuggestuen. Det kræver samarbejde, at de ældste hjælper de yngste og tager hensyn, og vi har noget fælles at snakke om, når vi kommer hjem igen.
Læringsblomsten - Børneperspektiver (Temaer og mål i Læringsblomsten) Hvad forventer du/I, at barnet/børnene vil opleve, erfare og lære, ved at være med i miniprojektet?	- at få aktiveret sanser og følelser i samvær med kammerater og voksne – såvel i som uden for dagtilbuddet. - at opleve glæde og nysgerrighed ved at komme et nyt kulturelt sted - at indgå i fællesskabet og få lov til at udforske noget nyt - at lære nyt om de ting kirkerummet indeholder og få en begyndende forståelse for elementer som døbefont, altertavle, præst.
Læringsblomsten - Professionelt perspektiv (Det pædagogiske grundlag samt temaer og mål i Læringsblomsten) Hvad forventer du/I at opleve, erfare og lære gennem miniprojektet?	- Hvor alle får oplevelser og erfaringer med egne og andres kulturelle normer, traditioner og værdier både som aktive deltagere og tilskuere - Hvor der er mulighed for at fordybe sig i alt det nye og spændende som kirkerummet har at byde på - Hvor der er plads til at alle børn får frit spil til at bevæge sig rundt og gå på opdagelse

	- Hvor børnene er medbestemmende i forhold til at vi snakker om det, der fanger børnenes interesser og de får lov at gå på opdagelse på egen hånd.
<i>Viden og handlemåder</i> Hvilken faglig viden og særlige handlemåder vil du/I bringe i spil i forbindelse med miniprojektet?	Med udgangspunkt i Inspirationshæftet: Kunst og kultur i Dagtilbud sådan fra Rambøll og Eva 2015, samt KULTProjektet: Små børns møde med "Kunst og Kultur"-Pædagogen som hverdagens kulturformidler (2016-2018) er vi blevet inspireret til at arbejde med dette emne. Her siger man netop at: <i>"Det er netop i vuggestue – og børnehavealderen, at børn er allermest videbegærlige og "verdensåbne", så det er her, vi som forældre, pædagoger, politikere, kunstnere, og formidlere grundlægger de mindre børns kulturelle socialisering".</i>
<i>Plan for miniprojektet</i> Lav en plan for, hvordan miniprojektet helt konkret skal foregå, herunder: - Hvordan vil I dokumentere sammenhængen mellem det læringsmiljø I etablerer og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse? - Hvad skal være i fokus for dokumentationen?	Forud for turen til kirken har vi lavet aftale med kirken om at kunne komme den bestemte dag. Vi har talt med børnene, om at vi skal på tur, og at der gælder nogle regler nede i kirken, som er noget med at man ikke løber og man taler stille sammen. Da det er første gang for mange af børnene, at de skal på tur til kirken, har vi ikke planlagt andet end at vi vil tage udgangspunkt i det, de finder spændende og interessant. Vi vil tage billeder nede i kirken med iPad, som efterfølgende skal bruges til at hænge op i vuggestuen, så vi på den måde får snakket om vores oplevelser og de ting, vi ser i kirken. Det vil også være dokumentation i forhold til forældre, så vi i dialogen med forældrene kan formidle børnenes oplevelse af kirkebesøget. Vi vil give nogle af børnene GOPRO-kamera på, så vi får nogle optagelser af det særlige børneperspektiv, sådanne optagelser giver.
<i>Tidsramme</i> - Hvor, hvornår og hvor længe skal miniprojektet finde sted? - Hvor og hvornår evaluerer I?	Turen foregår en formiddag i december måned, men vi vil med udgangspunkt i de billeder, vi tager på turen, have fokus på emnet i hele december måned, hvor vi i øvrigt har fokus på traditioner, der knytter sig til julen. Vi vil evaluere slut dec.
EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE	EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE AF MINIPROJEKT
<i>Refleksion over praksis</i> - Hvilke nye sanselige erfaringer om samarbejde mellem børn og pædagogisk personale har miniprojektet givet dig/jer? - Hvilke nye erfaringer har I hver især fået om egne måder at reagere og handle på i konkrete situationer i pædagogisk praksis?	-Miniprojektet kom til at indeholde mange elementer og berørte de fleste læreplanstemaer. - Børnene viste stor nysgerrighed i forhold til at komme ind i kirken, de pegede på det store skib, der hang i loftet, kiggede på alle lysene, gik på opdagelse og fik lov at røre ved døbefonden, hvor vi samlede børnene og snakkede, om dådsritualet og kiggede på det store flotte, skinnende dåbsfad. Nogen var optaget af det store alterbillede, og vi snakkede om, hvad det forestillede og hvilke farver, det havde.

- Hvilke nye forståelser om udvikling af læringsmiljøet har miniprojektet givet anledning til? - Hvilken viden og hvilke handle måder er du/I blevet nysgerrige på, at arbejde videre med?	- Et barn satte sig uopfordret ned ved altret og sang højt noget der mindede om halleluja, hvilket gjorde at vi alle sang en af de julesange, vi har øvet hjemme i vuggestuen. - Børnene syntes også det var sjovt, at løbe imellem bænkerne og nogle forsøgte, at kravle op og sidde, hvilket var svært, da de er så høje. Når vi ser på optagelserne med GOPRO-kameraet, som nogle af børnene har på maven, kan man se, hvor små, de i grunden er i et sådant stort rum. - At besøge kirken på den her måde, var rigtig godt. Der var tid til nærvær, vi kunne sætte ord på det, der fangede børnenes interesse, og der var en ro og en trykthed blandt børnene. Vi havde på forhånd forberedt børnene godt på, hvad vi skulle, vi var bevidste om som voksne at dele os, så vi hver især havde en mindre gruppe børn og var tæt på dem.
<i>Læringsblomsten – Sammenhæng mellem læringsmiljøet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse</i> - Se jeres dokumentation igennem og beskriv: - hvor ser du/I, at det læringsmiljø I har etableret, har påvirket børnene? - hvordan har det påvirket børnene?	-Vi tog billeder i kirken af de forskellige ting, vi fandt spændende og har efterfølgende hængt billeder op på stuen af døbefonden, det store skib, billedet ved altret, at vi sidder og synger, og det har alt sammen givet anledning til megen samtale om jul og dens traditioner. - Børnene er med besøget i kirken blevet introduceret til de spændende ting, kirken har at byde på rent kulturelt, og den måde børnene "indtog" kirken på, viste interesse og nysgerrighed på, viste os, at det gjorde indtryk og at vi er med til at grundlægge børnenes kulturelle socialisering.
<i>Opfølgning</i> Hvordan, hvornår og med hvem vil du/I følge op?	-Med udgangspunkt i det store maleri, vi så i kirken vil vi lave billeder til stuen, hvor vi maler med nogle af de farver, vi så i maleriet. - Vi vil tage på andre ture rundt i vores by og se på kunst og kultur, bl.a. besøge Ymerbrønden på torvet.
<i>Videndeling</i> Hvordan vil du/I dele viden med kollegaer, leder og samarbejdspartnere i øvrigt?	Vi har på husmøde fortalt om turen, og især fortalt videre at det er en god ide, det med at besøge kirken, når der ikke er andre besøgende eller til et arrangement.
<i>Øvrige tanker og forståelser</i>	

De seks læreplanstemaer

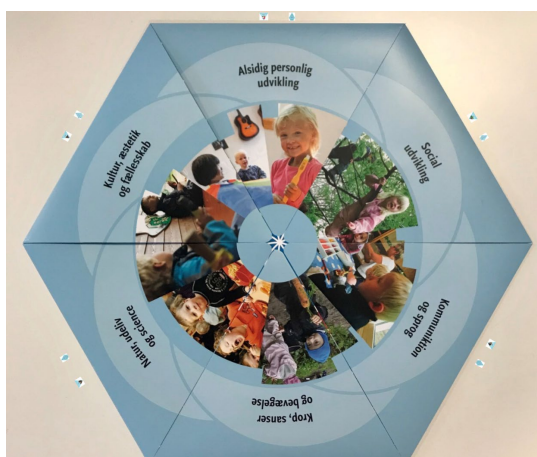
”Den pædagogiske læreplan skal udarbejdes med udgangspunkt i seks læreplanstemaer samt mål for sammenhængen mellem læringsmiljøet og børns læring.

Det skal fremgå af den pædagogiske læreplan, hvordan det pædagogiske læringsmiljø understøtter børns brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 32

I Faaborg-Midtfyn kommune har vi udviklet et værktøj - *Læringsblomsten*, som hjælper os med at holde styr på temaer og mål i den pædagogiske læreplan, når vi planlægger vores hverdag med børnene og reflekterer over sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer vi skaber og børnenes læring.

Via det følgende link, kan I få en præsentation af [Læringsblomsten](#)

Hvis I vil vide mere om, hvordan personale og bestyrelser er blevet klædt på til arbejdet med styrket pædagogisk læreplanlægning, kan I finde yderligere information på [Faaborg-Midtfyn Kommunes hjemmeside](#)

På de følgende sider folder vi læringsblomsten ud, idet vi gennemgår læreplanens 6 indholdstemaer og de 12 mål for sammenhængen mellem de pædagogiske læringsmiljøer og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Temaer og mål er fastlagt via lovgivningen, og således fælles for alle dagtilbud i landet.

Alsidig personlig udvikling

”Alsidig personlig udvikling drejer sig om den stadige udvidelse af barnets erfaringsverden og deltagelsesmuligheder. Det forudsætter engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 36-37

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden på både kendte og nye måder og får tillid til egne potentialer. Dette skal ske på tværs af blandt andet alder, køn samt social og kulturel baggrund.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale og børn imellem. Det skal være præget af omsorg, tryghed og nysgerrighed, så alle børn udvikler engagement, livsduelighed, gåpåmod og kompetencer til deltagelse i fællesskaber. Dette gælder også i situationer, der kræver fordybelse, vedholdenhed og prioritering.

Her kan I se nogle pejlemærker for, hvordan vi arbejder med vores pædagogiske læringsmiljø, så det tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag og understøtter de to pædagogiske mål for temaet *Alsidig personlig udvikling*, i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Som pædagogiske medarbejdere skaber vi miljøer

- der er præget af omsorg og tryghed samt appellerer til nysgerrighed
- der understøtter samspil og tilknytning mellem børn og det pædagogiske personale samt børn imellem
- hvor alle udfolder, udforsker og erfarer sig selv og hinanden gennem leg og aktiviteter – på tværs af alder, køn, social og kulturel baggrund

Børnene i vores dagtilbud skal opleve

- at have mod på livet samt erfaringer med sociale positioner og demokratiske processer
- at være nysgerrige og føle sig trygge i verden, så de kan holde fast, prioritere og fordybe sig med tillid til egne potentialer
- at kunne engagere sig samt lege og deltage i forskellige fællesskaber, hvor de kan få hjælp til at regulere deres følelser og håndtere både med- og modgang

Via nedenstående links finder I eksempler på, hvordan vi i praksis arbejder med børnenes alsidige personlige udvikling i sammenhæng med læreplanens øvrige temaer.

Social udvikling

”Social udvikling er udvikling af sociale handlemuligheder og deltagelsesformer og foregår i sociale fællesskaber, hvor børnene kan opleve at høre til, og hvor de kan gøre sig erfaringer med selv at øve indflydelse og med at værdsætte forskellighed.

Gennem relationer til andre udvikler børn empati og sociale relationer, og læringsmiljøet skal derfor understøtte børns opbygning af relationer til andre børn, til det pædagogiske personale, til lokal- og nærmiljøet, til aktiviteter, ting, legetøj m.m.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 38-39

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
- Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Her kan I se nogle pejlemærker for, hvordan vi arbejder med vores pædagogiske læringsmiljø, så det tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag og understøtter de to pædagogiske mål for temaet *Social udvikling*, i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Som pædagogiske medarbejdere skaber vi miljøer

- der er inspirerende, udfordrende og foranderlige samt præget af leg og demokratiske praksisser med nærværende, vidende og nysgerrige voksne
- hvor alle er aktive medspillere og udviklere af fællesskaber i empatisk samspil med andre børn og voksne - såvel i som uden for dagtilbuddet
- hvor børnenes egne perspektiver inddrages og mødes med anerkendelse og respekt, når forskelligheder indgår som værdifulde for fællesskabet

Børnene i vores dagtilbud skal opleve

- at blive mødt, respekteret og anerkendt, som dem de er i fællesskaber, hvor de kan udtrykke deres følelser og tanker og blive forstået

- at have gode venner og værdi i sig selv, når de deltager i fælles beslutninger og dannes i mødet med det, der er anderledes end dem selv
- at tage hensyn, eksperimentere, udforske, møde modstand og forskelligheder i trygge rammer sammen med gode kammerater og hjælpsomme voksne
- at være kendte i og trygge ved lokalmiljøet samt bekendt med forskellige kulturtilbud og muligheder i området

Via nedenstående links finder I eksempler på, hvordan vi i praksis arbejder med børnenes sociale udvikling i sammenhæng med læreplanens øvrige temaer.

Miniprojekt.

Tema: Hulebygning som fælles projekt	Miniprojektansvarlig: Pædagogerne i skovgruppen
<i>Udviklingsfokus</i> • Hvad er du/I nysgerrige på at undersøge og afprøve ift. det pædagogiske grundlag og læringsmiljøet?	Vi er nysgerrige på, hvad der sker blandt børnene i gruppen i skoven, da vi oplever en del konflikter. Vi er nysgerrige på, hvad de er optaget af, og hvordan vi gennem dette kan udvikle og styrke deres relationer, og sikre os at alle børnene i skoven indgår i sociale relationer. Skovgruppen er samtidig en gruppe, hvor der en gang om året kommer en del nye børn til gruppen, som også skal indgå i det sociale fællesskab. Vi vil derfor tage udgangspunkt i at skabe et læringsmiljø, hvor især den sociale udvikling er i spil, og herigennem styrke børnefællesskaberne. Børnene har efterspurgt nye huler, da de gamle er faldet sammen. Vi er derfor nysgerrige på om vi gennem fælles hulebyggeri kan styrke de nuværende børnefællesskaber, samt skabe grobund for nye.
<i>Miniprojektets fokus</i> • Hvad handler dit/jeres miniprojekt om? • Hvilke elementer i læringsmiljøet skal miniprojektet bidrage til at udvikle (børnekultur, rutiner, vokseninitierede aktiviteter – leg og fællesskaber)?	Vi vil skabe et læringsmiljø, hvor den sociale udvikling hos børnene styrkes og understøttes, og hvor børnefællesskabet er i fokus. Børnene havde et ønske om at lave huler, de kunne lege i. Vi pædagoger hjalp med at styrede byggeriet af hulerne, så de blev stabile, og børnene deltog med det de kunne, dvs fandt små og store grene, samt samlede grangrene som vi fandt i skoven. De var med til at bestemme hvor grenene skulle placeres osv. De nye huler bygges sammen af både de nye og de gamle skovbørn, dette giver fællesskab, relationer og ejerskab på tværs af årgangene. Hulerne giver et samtidig et godt udgangspunkt for videre leg.
<i>Projektdeltagere</i> • Hvilke børn, medarbejdere, ledere, forældre mv. deltager i miniprojektet?	Hele skovgruppen er en del af projektet, samt skovgruppens personale.
<i>Læringsblomsten - Børneperspektiver</i> (Temaer og mål i Læringsblomsten)	Børnene vil opleve at:

Hvad forventer du/I, at barnet/børnene vil opleve, erfare og lære, ved at være med i miniprojektet?	De er blevet lyttet til og har fået medbestemmelse, da de ønskede at få nogle nye huler i skoven, fordi de gamle var blevet ødelagt. Børnene oplever, at alle må bidrage med det de kan, for at projektet kan lykkes. At alles bidrag har værdi for fællesskabet. Hulerne er omdrejningspunktet for fællesskabet. Børnene oplever at eksperimentere, udforske møde modstand og forskelligheder når hulerne bygges, men at det sker i trygge rammer sammen med de andre skovbørn og hjælpsomme skovpædagoger, hvor børnene bliver mødt, respekteret og anerkendt som den de er i fællesskabet, og kan udtrykke deres følelser og tanker og blive forstået.
<i>Læringsblomsten - Professionelt perspektiv</i> (Det pædagogiske grundlag samt temaer og mål i Læringsblomsten) Hvad forventer du/I at opleve, erfare og lære gennem miniprojektet?	Opleve at skovens børnefællesskab styrkes, og derved er med til at etablere nye venskaber på tværs af alder, køn. Opleve at der opstår færre konflikter. Opleve at børnenes medbestemmelse er et vigtigt element i det pædagogiske arbejde. Vi vil derved opleve at børnene bliver aktive medspillere, og udvikler empatiske fællesskaber. Vi håber at opleve, at konfliktniveauet daler, efterhånden som børnene oplever sig selv og kammeraterne som en del af et større fællesskab, hvor man respektere og anerkender hinanden.
<i>Viden og handlemåder</i> Hvilken faglig viden og særlige handlemåder vil du/I bringe i spil i forbindelse med miniprojektet?	Viden om relations dannelse blandt børn. (Per Shultz Jørgensen) Nærvær er en vigtig del /forudsætning for relationen. Pædagogen hjælper barnet med at danne relationer ved at være anerkendende og påskønne barnet det unikke individ som barnet er. Et barn der bliver mødt ved at nogen sætter pris på det får en positiv selvopfattelse. Det er vigtigt for barnet at blive mødt med bekræftelse af jævnaldrende også. Er med til at barnet får en følelse af at betyde noget for andre. Pædagogen kan være med til at skabe norm og rammer for samværet med andre børn, men ikke diktere, hvem som barnet skal lege sammen med. Godt at få børnene til selv at filosofere over, hvorfor det er rart at nogen kan lide en, og hvad en god ven er. Det er med til at barnet skaber en klarere bevidsthed. Støtte op omkring legeaftaler, når vi ser at det går godt mellem børnene (forældresamarbejde)
<i>Plan for miniprojektet</i> Lav en plan for, hvordan miniprojektet helt konkret skal foregå, herunder:	Vi vil tale med børnene enkeltvis. Om leg, hvad de kan lide at lege, og hvor. En snak om hvordan man er en god ven.

• Hvordan vil I dokumentere sammenhængen mellem det læringsmiljø I etablerer og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse? • Hvad skal være i fokus for dokumentationen?	Vi vil have fokus på de børnefællesskaber der er og de der måtte opstå i hele processen med hulebyggeriet. Have fokus på mængden af konflikter, samt hvordan børnene løser konflikterne mellem hinanden. Vi vil lave praksisfortællinger omkring projektet, samt det der sker, efter hulerne er blevet bygget, tage billeder af processen, og inddrage forældrene når vi ser nye relationer blandt børnene dannes. De billeder der tages ligges på Intra, så forældrene derhjemme kan følge med i, hvad børnene laver i skoven. Her kan forældrene se billederne, og snakke med børnene om deres lege/aktiviteter i skoven.
<i>Tidsramme</i> • Hvor, hvornår og hvor længe skal miniprojektet finde sted? • Hvor og hvornår evaluerer I?	Start for miniprojekt september 2025, og slutter hen mod juleferien 2025. Herefter evalueres der.
EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE	EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE AF MINIPROJEKT
<i>Refleksion over praksis</i> • Hvilke nye sanselige erfaringer om samarbejde mellem børn og pædagogisk personale har miniprojektet givet dig/jer? • Hvilke nye erfaringer har I hver især fået om egne måder at reagere og handle på i konkrete situationer i pædagogisk praksis? • Hvilke nye forståelser om udvikling af læringsmiljøet har miniprojektet givet anledning til? • Hvilken viden og hvilke handlemåder er du/I blevet nysgerrige på, at arbejde videre med?	Den helt store aktivitet i projektet var hulebyggeriet. Vi oplevede et fint samarbejde mellem børn og voksne, hvor børnene godt kunne forstå at det var de voksne, som fx bandt grenene sammen, men vi voksne samtidig lyttede meget til børnene omkring, hvor grenene skulle sidde, så de alligevel var med i processen med at samle et skelet til hulen. Samtidig så vi også et godt og givende samarbejde mellem børnene, hvor de hjalp hinanden, og sammen udforskede og eksperimenterede. Børnene blev i processen. Nogle gik lidt fra og til, men alle hjalp så godt de kunne, og der blev lyttet til børnenes ønsker. Vi skabte i fællesskab med børnene et læringsmiljø, hvor alle kunne være med. Børnene så hinanden, lyttede til hinanden og hjalp hinanden. En vigtig detalje for at få børnene med i aktiviteten som aktive deltagere, var at de også har haft medbestemmelse. Det er noget vi vil tage med os i andre aktiviteter. Inden projektet havde vi en forestilling om at et fælles projekt med børnene ville give bedre leg og færre konflikter blandt børnene. Det fik vi i løbet af processen bekræftet, og vi ville derfor gerne lave en hule mere, så de nye børn, der kom også kunne blive en del af det fællesskab der er opstod med den første hule, og vi havde den samme oplevelse igen. Vi ser børn, der har ejerskab til og passer på de nye huler. Der bliver leget gode lege i hulerne alt fra "krig" til "mor, far og

	børn". Hvis nogen begynder at ødelægge hulerne, er der andre der minder dem om på en pæn måde, at de ikke skal ødelægges, og dette respekteres.
<i>Læringsblomsten – Sammenhæng mellem læringsmiljøet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse</i> - Se jeres dokumentation igennem og beskriv: - hvor ser du/I, at det læringsmiljø I har etableret, har påvirket børnene? - hvordan har det påvirket børnene?	Vi ser glade børn, der leger godt sammen i hulerne, hvor der før ikke var noget, men et sted hvor der ofte opstod konflikter. Vi ser at børnene passer på hulerne, husker at minde hinanden om, at man skal passe på hulerne, og det bliver accepteret når der siges stop. Vi ser færre konflikter blandt børnene, der i stedet leger sammen. Vi ser børn der ikke før søgte hinanden lege sammen, så nye venskaber på tværs af gruppen er skabt. I skoven har vi samtidig mulighed for at lave noget med alle børnene på en gang, da det er en mindre gruppe, end hele hjemmegruppen. Det kan her været med til at styrke ejerskabet, når alle kan være med. Da det foregik på en fast base, hvor det kun er skovbørnene der kommer, kunne vi gå til og fra projektet over længere tid uden at det blev ødelagt af andre. Det at der ikke kommer andre børn i skoven, var også med til at give mere ro til de børn som byggede hulerne.
<i>Opfølgning</i> Hvordan, hvornår og med hvem vil du/I følge op?	Opfølgning med hinanden i skovgruppen. Sparring med ledelsen Der følges løbende op
<i>Videndeling</i> Hvordan vil du/I dele viden med kollegaer, leder og samarbejdspartnere i øvrigt?	Vi vil videreformidle vores projekt til vores kolleger til husmøder eller p-møder. Samarbejde med forældrene, hvor vi fortæller dem om, hvad vi laver i skoven mundtligt, på Aula, gennem billeder. Vi hører fra forældrene at børnene fortæller om det derhjemme.
<i>Øvrige tanker og forståelser</i>	Materialer til hulen var i omgivelserne, så de var let tilgængelige, samt det hele kunne stå i fred over længere tid uden at blive ødelagt af andre, fordi det kun var en mindre gruppe børn, der fast bruger området. Hvis aktiviteten skal overføres til hjemme i børnehaven, at det vigtigt at have med i sine overvejelser i forhold til hvordan man vil gribe det an. Børnene var stolte af hulerne, og vi kunne evt. have lavet en indvielse med fx forældrene eller de andre børn i børnehaven, så det var en slags afslutning på et godt forløb.

Praksisfortælling fra hulebyggeriet i skoven/social udvikling:

Vi er i gang med at finde grene til at lave skelettet til vores hule. En af drengene har fundet en god gren, men den sidder fast i andre grene og buske. En af pigerne A kommer forbi og siger "den sidder da godt fast, skal jeg hjælpe dig"? Det må hun gerne, og sammen trækker de, alt hvad de kan. Flere kommer til og hjælper med at trække. SVUP siger det, og alle børnene sætter sig på rumpen. Børnene ser på hinanden og griner. De rejser sig op igen og en af de andre drenge L vil tage grenen fra ham der fandt grenen. Pigen A siger "det var altså M der fandt den", og M siger "men du må gerne hjælpe mig med at bære den derved, hvis du vil"? Det vil L gerne, og sammen bærer de grenen ned til hulebyggeriet, hvor der står en masse børn i gang med at række grene til pædagogerne, som binder skelettet sammen. "hold da op, det var en stor gren" siger ene pædagog til L og M. "Ja, den har M fundet" siger L, "og jeg hjalp ham med at bære den ned til hulen". "Det var godt nok pænt af dig L, hvor synes du den skal være henne på hulen M" spørger pædagogen. M finder et godt sted og den bliver sat på skelettet.

Kommunikation og sprog

”Børns kommunikation og sprog tilegnes og udvikles i nære relationer med barnets forældre, i fællesskaber med andre børn og sammen med det pædagogiske personale.

Det centrale for børns sprogtilegnelse er, at læringsmiljøet understøtter børns kommunikative og sproglige interaktioner med det pædagogiske personale. Det er ligeledes centralt, at det pædagogiske personale er bevidst om, at de fungerer som sproglige rollemodeller for børnene, og at børnene guides til at indgå i fællesskaber med andre børn.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 40-41

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udvikler sprog, der bidrager til, at børnene kan forstå sig selv, hinanden og deres omverden.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn opnår erfaringer med at kommunikere og sprogliggøre tanker, behov og ideer, som børnene kan anvende i sociale fællesskaber.

Her kan I se nogle pejlemærker for, hvordan vi arbejder med vores pædagogiske læringsmiljø, så det tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag og understøtter de to pædagogiske mål for temaet *Kommunikation og sprog*, i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Som pædagogiske medarbejdere skaber vi miljøer

- hvor voksne anvender et nuanceret og nærværende sprog samt sikrer alles mulighed for at indgå i sproglige samspil og dialoger på tværs af alder, køn, modersmål og social baggrund
- hvor alle har adgang til såvel analoge som digitale bøger, spil og skriveredskaber, som kan anvendes med og uden voksnes hjælp
- hvor de fysiske rammer giver plads til samtaler af høj kvalitet i leg, rutiner og planlagte aktiviteter, og voksne sikrer alle lige deltagelsesmuligheder ved at gå bagved, ved siden af eller foran i samvær og aktiviteter

Børnene i vores dagtilbud skal opleve

- positive, nærværende voksne og kammerater, der justerer deres opmærksomhed i forhold til dem og kammeraterne, mens de øver sig i at spørge, lytte og tilbyde relevante svar til hinanden

- erfaringer med at sprogliggøre deres tanker og behov og at være inddraget i det sociale samvær, så de opbygger stærke relationer på tværs af alder, køn, modersmål og social baggrund
- at både kroppen, talen og skriftsproget er i brug, når vi udforsker vores ideer, relationer og fælles omverden

Via de nedenstående links finder I eksempler på, hvordan vi i praksis arbejder med børnenes sociale udvikling i sammenhæng med læreplanens øvrige temaer.

Krop, sanser og bevægelse

”Børn er i verden gennem kroppen, og når de støttes i at bruge, udfordre, eksperimentere, mærke og passe på kroppen – gennem ro og bevægelse – lægges grundlaget for fysisk og psykisk trivsel.

Kroppen er et stort og sammensat sansesystem, som udgør fundamentet for erfaring, viden, følelsesmæssige og sociale processer, ligesom al kommunikation og relationsdannelse udgår fra kroppen”.

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 42-43

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn udforsker og eksperimenterer med mange forskellige måder at bruge kroppen på.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn oplever krops- og bevægelsesglæde både i ro og i aktivitet, så børnene bliver fortrolige med deres krop, herunder kropslige fornemmelser, kroppens funktioner, sanser og forskellige former for bevægelse.

Her kan I se nogle pejlemærker for, hvordan vi arbejder med vores pædagogiske læringsmiljø, så det tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag og understøtter de to pædagogiske mål for temaet *Krop, sanser og bevægelse*, i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Som pædagogiske medarbejdere skaber vi miljøer

- med plads til kropslig udfoldelse og mangfoldighed, hvor børnenes behov og initiativer følges og kropslig sundhed understøttes
- hvor der udvises glæde ved bevægelse, og voksne muliggør kropslig udfoldelse ude som inde samt sikrer plads til både store armbevægelser og ro til fordybelse
- hvor alle sanser påskønnes og udfordres, så børnene får erfaringer med kropslige fornemmelser og følelser gennem leg, rutiner og aktiviteter

Børnene i vores dagtilbud skal opleve

- at mestre overgange mellem ro og bevægelse og nyde begge dele
- at tage initiativer til leg og eksperimenter med krop og sanser samt have tillid til og glæde ved bevægelse og sansede indtryk
- at kende til og forstå deres krops funktioner og behov samt reagere hensigtsmæssigt på sanseindtryk og kroppens signaler

Natur, udeliv og science

”Naturoplevelser i barndommen har både en følelsesmæssig, en kropslig, en social og en kognitiv dimension.

Naturen er et rum, hvor børn kan eksperimentere og gøre sig de første erfaringer med naturvidenskabelige tænke- og analysemåder. Men naturen er også grundlag for arbejdet med bæredygtighed og samspillet mellem menneske, samfund og natur.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 44-45

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får konkrete erfaringer med naturen, som udvikler deres nysgerrighed og lyst til at udforske naturen, som giver børnene mulighed for at opleve menneskets forbundethed med naturen, og som giver børnene en begyndende forståelse for betydningen af en bæredygtig udvikling.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden, så børnene får erfaringer med at genkende og udtrykke sig om årsag, virkning og sammenhænge, herunder en begyndende matematisk opmærksomhed.

Her kan I se nogle pejlemærker for, hvordan vi arbejder med vores pædagogiske læringsmiljø, så det tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag og understøtter de to pædagogiske mål for temaet *Natur, udeliv og science*, i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Som pædagogiske medarbejdere skaber vi miljøer

- der understøtter spontan glæde ved naturen, og hvor bæredygtige praksisser udfoldes
- hvor børnenes lyst til at udforske naturfænomener og lege med tal, former og mængdeopfattelser anerkendes og mødes relevant.
- hvor børnene får erfaringer med at genkende, undres og udtrykke sig om årsag, virkning og andre forklaringer på sammenhæng, mens voksne etablerer en bro mellem konkrete oplevelser og naturvidenskabens forståelser og begreber

Børnene i vores dagtilbud skal opleve

- glæde ved og forbundenhed med naturen samt kendskab til naturvidenskabeligt og matematisk funderede begreber og forklaringsmodeller.
- erfaringer med at observere og undersøge naturfænomener i den nære og større omverden

- begyndende forståelse for betydningen af bæredygtig udvikling samt mine muligheder for selv at bidrage

Via nedenstående links finder I eksempler på, hvordan vi i praksis arbejder med natur, udeliv og science i sammenhæng med læreplanens øvrige temaer.

Et miniprojekt er en handling eller et forløb, som sættes i gang af en eller flere pædagoger, med henblik på at realisere det pædagogiske grundlag og mål i den styrkede pædagogiske læreplan

Miniprojekt.

Tema: Natur, udeliv og science "Dyrelivet omkring os"	Miniprojektansvarlig Skovens pædagoger
Udviklingsfokus • Hvad er du/I nysgerrige på at undersøge og afprøve ift. det pædagogiske grundlag og læringsmiljøet?	Hvert år er der kommet nye børn i skovgruppen. For nogle børn er det en udfordring pludselig at tilbringe flere timer i udendørs i alt slags vejr, og de kan være lidt utrygge og forbeholdne over for skoven, de mange forskellige insekter omkring dem, samt de lidt større dyr, som de også får et lille glimt af en gang imellem. Vi er nysgerrige på, hvad der sker, når vi åbner op for denne verden, og giver børnene konkrete erfaringer med dyrene og naturen omkring dem.
Miniprojektets fokus • Hvad handler dit/jeres miniprojekt om? • Hvilke elementer i læringsmiljøet skal miniprojektet bidrage til at udvikle (børnekultur, rutiner, vokseninitierede aktiviteter – leg og fællesskaber)?	Vi har i projektet fokus på læreplanstemaet natur, udeliv og science. Vi vil gerne give børnene nogle konkrete erfaringer med dyrelivet i naturen omkring dem. Vi vil sammen med børnene gå på opdagelse og udforske og skoven og de mange smådyr der bor her. Og vi håber herigennem, at gøre børnene nysgerrige på dyrene, så de også selv begynder at udforske dem og stille spørgsmål. Det er vigtigt at tage højde for barnesynet. Det enkelte barn skal ikke have overskredet dets grænser. Børn er forskellige og har brug for at pædagogen giver tryghed og ro til at det enkelte barn kan lære i dets eget tempo. Læringen omkring dyrene vil styrkes for det enkelte barn, der får lov til at udforske gennem krop og sanser. Der vil også være fokus på at barnet kommer til at eksperimentere.
Projektdeltagere • Hvilke børn, medarbejdere, ledere, forældre mv. deltager i miniprojektet?	Pædagogisk personale i skovruppen, samt gruppens børn
Læringsblomsten - Børneperspektiver (Temaer og mål i Læringsblomsten) • Hvad forventer du/I, at barnet/børnene vil opleve, erfare og lære, ved at være med i miniprojektet?	Vi forventer at børnene gennem projektet vil blive mere trygge ved at opholde sig en stor del af dagen i skoven og at de oplever glæde og forbundenhed med den natur der omgiver dem. At de opdager alle de spændende dyr der omgiver dem, samt får en viden herom.

	At de får erfaringer med at undersøge, udforske og eksperimentere.
<i>Læringsblomsten - Professionelt perspektiv</i> (Det pædagogiske grundlag samt temaer og mål i Læringsblomsten) Hvad forventer du/I at opleve, erfare og lære gennem miniprojektet?	Som pædagoger skal vi være med til at give børn nogle konkrete erfaringer med naturen, der styrker deres nysgerrighed og lyst til at udforske den. Vi skal understøtte at børnene aktivt observerer og undersøger naturfænomener i deres omverden. Vi forventer at opleve børn, der udviser en spontan glæde ved naturen, som har mod på og lyst til at udforske naturen, og som vil blive bedre til at genkende det de finder. Vi vil opleve at der er nogle børn som skal have meget hjælp i starten med at udforske naturen, og har brug for at der er en pædagog, som kan give plads til dem og give dem tryk i det nye. Og efterhånden opleve nogle børn, der "vokser" og oplever en sejr når de godt turde at tage en bænkebider op i et forstørrelsesglas. Vi vil sammen med børnene begejstres over nye fund af dyr.
<i>Viden og handlemåder</i> Hvilken faglig viden og særlige handlemåder vil du/I bringe i spil i forbindelse med miniprojektet?	Viden om de mest almindelige insekter, vanddyr og pelsdyr i skoven. Børns følelsesmæssige udvikling Fx Susan Hart Artikler på eva.dk om barnets personlige udvikling og følelsesmæssig afstemning.
<i>Plan for miniprojektet</i> Lav en plan for, hvordan miniprojektet helt konkret skal foregå, herunder: - Hvordan vil I dokumentere sammenhængen mellem det læringsmiljø I etablerer og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse? - Hvad skal være i fokus for dokumentationen?	Materialer til brug for at søge efter dyr (akvarier, lup, forstørrelsesglas med låg, fiskenet små spande). Tal med børnene om, hvad tingene skal bruges til, og hvordan man passer på dyrene når man fanger dem. Start med at have en snak med børnene om, hvilke dyr man kan finde i skoven. Snak også om de dyr, som vi ikke kan fange. Når vi går tur i skoven, kan vi se efter spor fra dyrene (dyreveksler, afføring, evt fodspor, andre tegn på at de har været der). Lad børnene gå på opdagelse sammen med en voksen, der ved, hvor man kan finde nogle af alle de insekter, der gemmer sig i naturen. Hvis børnene ikke har lyst til selv at fange dyret, så hjælper den voksne. Akvarierne bruges til at komme dyrene over i så kan alle se på de dyr, der er fanget, og sammen snakke om, hvad det er. Efterhånden kan børnene selv finde dyr og fange dem. Inddrag gerne vores viden og erfaringer i andre sammenhænge fx: Spille vendespil/billedlotteri med de dyr vi finder i skoven og stranden En "rådyrjagt", hvor man får set billeder af rådyret, finde ud af hvad det spiser, søge efter spor, prøve at lave lyde som en unge, der kalder på sin mor. Diplom til alle børn. Tegne billeder af dyr vi finder Se på kranier efter et dyr, og lære hvordan man kan se, hvor gammelt dyret er.

	Der dokumenteres gennem billeder, der ligges på intra, samt dagbog, hvor vi fortæller, hvad vi har lavet.
<i>Tidsramme</i> - Hvor, hvornår og hvor længe skal miniprojektet finde sted? - Hvor og hvornår evaluerer I?	Efteråret 2025 til vinter 2026
EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE	EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE AF MINIPROJEKT
<i>Refleksion over praksis</i> - Hvilke nye sanselige erfaringer om samarbejde mellem børn og pædagogisk personale har miniprojektet givet dig/er? - Hvilke nye erfaringer har I hver især fået om egne måder at reagere og handle på i konkrete situationer i pædagogisk praksis? - Hvilke nye forståelser om udvikling af læringsmiljøet har miniprojektet givet anledning til? - Hvilken viden og hvilke handlemåder er du/I blevet nysgerrige på, at arbejde videre med?	Vi oplevede at børnene dagligt spurgte efter forstørrelsesglas og akvarier. De fandt mange forskellige dyr, som de interesserede spurgte ind til. Der kom nye dyr til, efterhånden som årstiderne ændrede sig, hvilket børnene lagde mærke til. Børnene kunne efterhånden selv navnene på de insekter de fandt, vidste hvor de gemte sig. Der er blevet leget hvepsefange (en selvopfundne leg blandt børnene, hvor et eller to børn er hvepse, og skal fange de andre, som de så "stikker"). De børn, som ikke følte sig trygge ved insekterne i starten, fik udvidet deres komfort zone, og endte med at kunne holde både frøer og myrer i hånden. De fik positiv respons fra pædagogerne hele vejen igennem, så de både oplevede, at det var ok at man ikke havde lyst til selv at tage et insekt op lige med det samme, men også løbende blev støttet i at turde mere og mere. I starten var de meget begejstrede og viste alle, hvad de havde fundet. Og de talte ikke om andet hele dagen. Det gjorde rigtig meget for deres personlige udvikling og tro på sig selv Efter rådyrjagten blev der eksperimenteret med at sige som en rådyrunge. At finde lort efter rådyret. Vi talte også meget om kranierne fra rådyrene, som har været fremme nogle gange, samt fik en snak om, hvorfor man skyder rådyr en gang imellem, og hvad man kan bruge rådyret til
<i>Læringsblomsten – Sammenhæng mellem læringsmiljøet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse</i> - Se jeres dokumentation igennem og beskriv: - hvor ser du/I, at det læringsmiljø I har etableret, har påvirket børnene? - hvordan har det påvirket børnene?	Billederne af dyr og aktiviteter, samt diplomerne fra rådyrjagten blev brugt af børnene til at fortælle deres forældre samt resten af personalet i børnehaven om deres oplevelser. Vi ser i hverdagen, at der stadig bliver spurgt efter forstørrelsesglas og akvarier, at børnene hjælper hinanden med at finde dyr. Børnene har en viden om de forskellige insekter, og de fortæller gerne nye børn, at de fx ikke må ødelægge myretuen.

	Dyrene er en naturlig del af det at være ude i naturen, og det generer ikke børnene at insekterne er der.
Opfølgning Hvordan, hvornår og med hvem vil du/I følge op?	Der er sparret med skovpersonalet imellem.
Videndeling Hvordan vil du/I dele viden med kollegaer, leder og samarbejdspartnere i øvrigt?	Vores rådyrjagt er givet videre til resten af huset, så alle børn kan få glæde af aktiviteten.
Øvrige tanker og forståelser	

Praksisfortælling.

(Eftermiddag på legepladsen/natur, udeliv og science)

To drenge har været i gang med at lede efter dyr. De har en hvid plastikbakke, hvori de har indsamlet en stor mængde bænkebidere. De er nu gået i stå og virker lidt opgivende. Jeg går over til dem og beundre fangsten. Den ene af drengene klager over, at de ikke kan finde flere dyr og at det er kedeligt, at der kun er bænkebidere på legepladsen. Jeg spørger, hvor de har kigget og drengene peger lidt tilfældigt omkring. Jeg fortæller, at bænkebidere og andre smådyr, bedst kan lide gemmesteder hvor der er mørkt, køligt og måske lidt fugtigt – fx under store sten. Drengene begynder at kigge rundt på legepladsen, efter sten, brændestykker og andet der kan løftes og undersøges nedenunder. Nogle af stenene er for tunge til drengene, så jeg hjælper til. Vi finder mange dyr, bænkebidere, myrer, edderkopper, skolopendrer, biller og tusindben. Inden længe har resten af børnegruppen sluttet sig til jagten. Alle hjælpes ad med at løfte og indfange dyrene. Til sidst har vi kigget under stort set alt hvad der kan kigges under, og op til flere gange, nu er der ikke flere dyr at se. Vi snakker om, at vi kan prøve at kigge igen i morgen; smådyr bryder sig ikke om at blive forstyrret hele tiden, så det er godt at give dem lidt fred og ro ind i mellem. I stedet hjælpes børnene ad med at give dyrene mad, pinde, blade og andet, så de kan have det godt indtil de skal slippes fri igen.

I afsnittet om evalueringskultur, kan I læse mere om, hvordan vi evaluerer vores pædagogiske praksis og følger op, så vores læringsmiljøer bedst muligt understøtter børnenes brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.

Kultur, æstetik og fællesskab

”Kultur er en kunstnerisk, skabende kraft, der aktiverer børns sanser og følelser, ligesom det er kulturelle værdier, som børn tilegner sig i hverdagslivet.

Gennem læringsmiljøer med fokus på kultur kan børn møde nye sider af sig selv, få mulighed for at udtrykke sig på mange forskellige måder og forstå deres omverden.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 46-47

Pædagogiske mål for læreplanstemaet:

1. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn indgår i ligeværdige og forskellige former for fællesskaber, hvor de oplever egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
2. Det pædagogiske læringsmiljø skal understøtte, at alle børn får mange forskellige kulturelle oplevelser, både som tilskuere og aktive deltagere, som stimulerer børnenes engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed, og at børnene får erfaringer med at anvende forskellige materialer, redskaber og medier.

Her kan I se nogle pejlemærker for, hvordan vi arbejder med vores pædagogiske læringsmiljø, så det tager udgangspunkt i det fælles pædagogiske grundlag og understøtter de to pædagogiske mål for temaet *Kultur, æstetik og fællesskab*, i samspil med de øvrige læreplanstemaer.

Som pædagogiske medarbejdere skaber vi miljøer

- hvor alle får oplevelser og erfaringer med egne og andres kulturelle normer, traditioner og værdier både som aktive deltagere og tilskuere
- hvor de fysiske rammer og et varieret udbud af materialer og medier inspirerer til at være undersøgende og skabende på tværs af alder, køn samt social og etnisk baggrund
- hvor voksne gennem samskabende praksisser understøtter engagement, fantasi, kreativitet og nysgerrighed i forhold til æstetiske ind- og udtryksformer

Børnene i vores dagtilbud skal opleve

- at få aktiveret sanser og følelser i samvær med kammerater og voksne - såvel i som uden for dagtilbuddet
- scene- og billedkunst, film, musik og litteratur samt mulighed for at deltage både som tilskuer og udøver
- adgang og kendskab til forskellige materialer og medier samt mulighed for at udfolde mig skabende og undersøgende med og uden voksne

Via nedenstående links finder I eksempler på, hvordan vi i praksis arbejder med kultur, æstetik og fællesskaber i sammenhæng med læreplanens øvrige temaer.

Miniprojekt.

Tema: Kultur, æstetik og fællesskab.	Miniprojektansvarlig: Vuggestuens personale
Udviklingsfokus Hvad er du/I nysgerrige på at undersøge og afprøve ift. det pædagogiske grundlag og læringsmiljøet?	Vi vil tage i Kirken med alle vuggestuebørn, for at lade dem gå på opdagelse i det store kirkerum. Vi vil have en nysgerrig og undersøgende tilgang, snakke om bestemte elementer, døbefonden, se på kunsten i kirken og dermed give børnene en tidlig introduktion til det kunstneriske udtryk.
Miniprojektets fokus - Hvad handler dit/jeres miniprojekt om? - Hvilke elementer i læringsmiljøet skal miniprojektet bidrage til at udvikle (børnekultur, rutiner, vokseninitierede aktiviteter – leg og fællesskaber)?	- Vi har fokus på flere elementer – at vi gerne vil tage børnene med hen i kirken for at vise dem et spændende kulturelt sted med kunstgenstande, vi kan se på og snakke om. Et rum, der byder på en masse sanseligt, men også et rum, hvor vi kan tale om, alt det vi ser og oplever, og som forhåbentlig fanger børnenes interesse. - Turen er tilrettelagt som en vokseninitieret aktivitet, som skal udvikle fællesskabet i børnegruppen, ved at give dem en fælles oplevelse med kunst og hvor vi giver alle børn mulighed for at opleve egne og andres kulturelle baggrunde, normer, traditioner og værdier.
Projektdeltagere Hvilke børn, medarbejdere, ledere, forældre mv. deltager i miniprojektet?	Alle børn og voksne fra vuggestuen deltager i turen. Vi har gjort os overvejelser, om de yngste vil have glæde af turen, men vurderet, at det at vi alle sammen går på tur og oplever det samme, giver noget godt til fællesskabet i vuggestuen. Det kræver samarbejde, at de ældste hjælper de yngste og tager hensyn, og vi har noget fælles at snakke om, når vi kommer hjem igen.
Læringsblomsten - Børneperspektiver (Temaer og mål i Læringsblomsten) Hvad forventer du/I, at barnet/børnene vil opleve, erfare og lære, ved at være med i miniprojektet?	- at få aktiveret sanser og følelser i samvær med kammerater og voksne – såvel i som uden for dagtilbuddet. - at opleve glæde og nysgerrighed ved at komme et nyt kulturelt sted - at indgå i fællesskabet og få lov til at udforske noget nyt - at lære nyt om de ting kirkerummet indeholder og få en begyndende forståelse for elementer som døbefonden, altertavle, præst.
Læringsblomsten - Professionelt perspektiv (Det pædagogiske grundlag samt temaer og mål i Læringsblomsten) Hvad forventer du/I at opleve, erfare og lære gennem miniprojektet?	- Hvor alle får oplevelser og erfaringer med egne og andres kulturelle normer, traditioner og værdier både som aktive deltagere og tilskuere - Hvor der er mulighed for at fordybe sig i alt det nye og spændende kirkerummet har at byde på - Hvor der er plads til at alle børn får frit spil til at bevæge sig rundt og gå på opdagelse - Hvor børnene er medbestemmende i forhold til at vi snakker om det, der fanger børnenes interesser og de får lov at gå på opdagelse på egen hånd.

<i>Viden og handlemåder</i> Hvilken faglig viden og særlige handlemåder vil du/I bringe i spil i forbindelse med miniprojektet?	Med udgangspunkt i Inspirationshæftet: Kunst og kultur i Dagtilbud sådan fra Rambøll og Eva 2015, samt KULTProjektet: Små børns møde med "Kunst og Kultur"-Pædagogen som hverdagens kulturformidler (2016-2018) er vi blevet inspireret til at arbejde med dette emne. Her siger man netop at: <i>"Det er netop i vuggestue – og børnehavealderen, at børn er allermost videbegærlige og "verdensåbne", så det er her, vi som forældre, pædagoger, politikere, kunstnere, og formidlere grundlægger de mindre børns kulturelle socialisering".</i>
<i>Plan for miniprojektet</i> Lav en plan for, hvordan miniprojektet helt konkret skal foregå, herunder: - Hvordan vil I dokumentere sammenhængen mellem det læringsmiljø I etablerer og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse? - Hvad skal være i fokus for dokumentationen?	Forud for turen til kirken har vi lavet aftale med kirken om at kunne komme den bestemte dag. Vi har talt med børnene, om at vi skal på tur, og at der gælder nogle regler nede i kirken, som er noget med at man ikke løber og man taler stille sammen. Da det er første gang for mange af børnene, at de skal på tur til kirken, har vi ikke planlagt andet end at vi vil tage udgangspunkt i det, de finder spændende og interessant. Vi vil tage billeder nede i kirken med iPad, som efterfølgende skal bruges til at hænge op i vuggestuen, så vi på den måde får snakket om vores oplevelser og de ting, vi ser i kirken. Det vil også være dokumentation i forhold til forældre, så vi i dialogen med forældrene kan formidle børnenes oplevelse af kirkebesøget. Vi vil give nogle af børnene GOPRO-kamera på, så vi får nogle optagelser af det særlige børneperspektiv, sådanne optagelser giver.
<i>Tidsramme</i> - Hvor, hvornår og hvor længe skal miniprojektet finde sted? - Hvor og hvornår evaluerer I?	Turen foregår en formiddag i december måned, men vi vil med udgangspunkt i de billeder, vi tager på turen, have fokus på emnet i hele december måned, hvor vi i øvrigt har fokus på traditioner, der knytter sig til julen. Vi vil evaluere slut dec.
EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE	EVALUERING EFTER GENNEMFØRELSE AF MINIPROJEKT
<i>Refleksion over praksis</i> - Hvilke nye sanselige erfaringer om samarbejde mellem børn og pædagogisk personale har miniprojektet givet dig/jer? - Hvilke nye erfaringer har I hver især fået om egne måder at reagere og handle på i konkrete situationer i pædagogisk praksis? - Hvilke nye forståelser om udvikling af læringsmiljøet har miniprojektet givet anledning til?	-Miniprojektet kom til at indeholde mange elementer og berørte de fleste læreplanstemaer. - Børnene viste stor nysgerrighed i forhold til at komme ind i kirken, de pegede på det store skib, der hang i loftet, kiggede på alle lysene, gik på opdagelse og fik lov at røre ved døbefonden, hvor vi samlede børnene og snakkede, om dådsritualet og kiggede på det store flotte, skinnende dåbsfad. Nogen var optaget af det store alterbillede, og vi snakkede om, hvad det forestillede og hvilke farver, det havde.

Hvilken viden og hvilke handlemåder er du/I blevet nysgerrige på, at arbejde videre med?	- Et barn satte sig uopfordret ned ved altret og sang højt noget der mindede om halleluja, hvilket gjorde at vi alle sang en af de julesange, vi har øvet hjemme i vuggestuen. - Børnene syntes også det var sjovt, at løbe imellem bænkerne og nogle forsøgte, at kravle op og sidde, hvilket var svært, da de er så høje. Når vi ser på optagelserne med GOPRO-kameraet, som nogle af børnene har på maven, kan man se, hvor små, de i grunden er i et sådant stort rum. - At besøge kirken på den her måde, var rigtig godt. Der var tid til nærvær, vi kunne sætte ord på det, der fangede børnenes interesse, og der var en ro og en tryghed blandt børnene. Vi havde på forhånd forberedt børnene godt på, hvad vi skulle, vi var bevidste om som voksne at dele os, så vi hver især havde en mindre gruppe børn og var tæt på dem. -
<i>Læringsblomsten – Sammenhæng mellem læringsmiljøet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse</i> - Se jeres dokumentation igennem og beskriv: - hvor ser du/I, at det læringsmiljø I har etableret, har påvirket børnene? - hvordan har det påvirket børnene?	-Vi tog billeder i kirken af de forskellige ting, vi fandt spændende og har efterfølgende hængt billeder op på stuen af døbefonden, det store skib, billedet ved altret, at vi sidder og synger, og det har alt sammen givet anledning til megen samtale om jul og dens traditioner. - Børnene er med besøget i kirken blevet introduceret til de spændende ting, kirken har at byde på rent kulturelt, og den måde børnene "indtog" kirken på, viste interesse og nysgerrighed på, viste os, at det gjorde indtryk og at vi er med til at grundlægge børnenes kulturelle socialisering.
<i>Opfølgning</i> Hvordan, hvornår og med hvem vil du/I følge op?	-Med udgangspunkt i det store maleri, vi så i kirken vil vi lave billeder til stuen, hvor vi maler med nogle af de farver, vi så i maleriet. - Vi vil tage på andre ture rundt i vores by og se på kunst og kultur, bl.a. besøge Ymerbrønden på torvet.
<i>Videndeling</i> Hvordan vil du/I dele viden med kollegaer, leder og samarbejdspartnere i øvrigt?	Vi har på husmøde fortalt om turen, og især fortalt videre at det er en god ide, det med at besøge kirken, når der ikke er andre besøgende eller til et arrangement.
<i>Øvrige tanker og forståelser</i>	

Praksisfortælling: Formidling af følelser: I mellemgruppen har vi en periode haft fokus på følelser. Vi har snakket meget om hvordan vi har det, og hvad følelserne hedder og hvordan man kan se det på os. Børnene har øvet sig i at mærke efter og fået hjælp til at sætte ord på det de mærker. I dag skal de tegne sig selv. Bagefter skriver vi på den enkeltes tegning, hvordan de har det netop i dag, hvorfor og om man kan se følelserne på tegningen. Der er mange gode svar:

En pige tegner hjerter, hun føler sig glad fordi hun skal have en legekammerat med hjem efter børnehaven.

*En dreng er træt og sur, munden vender ned af. Det er fordi hans far sagde, at han skulle stå op.
En anden dreng er ked af det, han har ondt i sit ben efter at han faldt i garderoben. Billedet viser det bloddryppende ben og en dreng der græder.
Også de mere kreative og fintfølede børn kommer på banen – fx en dreng der føler sig råbsom. Da jeg nysgerrigt spørger indtil hvad det betyder, fortæller drengen mig ” at jeg har det bare sådan, at jeg ikke har lyst til at sidde her og tegne. Jeg vil hellere ud på legepladsen og råbe højt.” Alle følelser anerkendes og børnene lytter til hinandens fortællinger. Til slut udstilles tegningerne på væggen i krea.*

I afsnittet om evalueringskultur, kan I læse mere om, hvordan vi evaluerer vores pædagogiske praksis og følger op, så vores læringsmiljøer bedst muligt understøtter børnenes brede læring inden for og på tværs af de seks læreplanstemaer.

Evalueringskultur

”Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at etablere en evalueringskultur i dagtilbuddet, som skal udvikle og kvalificere det pædagogiske læringsmiljø.

Lederen er ansvarlig for, at arbejdet med den pædagogiske læreplan evalueres mindst hvert andet år med henblik på at udvikle arbejdet. Evalueringen skal tage udgangspunkt i de pædagogiske mål og herunder en vurdering af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø i dagtilbuddet og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Evalueringen skal offentliggøres.

Lederen af dagtilbuddet er ansvarlig for at sikre en løbende pædagogisk dokumentation af sammenhængen mellem det pædagogiske læringsmiljø og børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse. Den pædagogiske dokumentation skal indgå i evalueringen.”

Den styrkede pædagogiske læreplan, Rammer og indhold, s. 50-51

Hvordan skaber vi en evalueringskultur?

Her beskriver vi, hvordan vi arbejder med den løbende pædagogiske læreplanlægning, samt hvordan forældre og bestyrelse inddrages i evaluering og opfølgning. Formålet med den løbende planlægning og evaluering er, at etablere og regulere vores pædagogiske læringsmiljøer, så børnene trives, lærer, udvikler sig og dannes optimalt. Vi præsenterer her nogle af de metoder og værktøjer vi anvender til dokumentation, refleksion og evaluering af de pædagogiske læringsmiljøer - i relation til vores vurdering af børnenes trivsel, læring, udvikling og dannelse.

Hvordan evaluerer vi arbejdet med den pædagogiske læreplan?

Materialet fra de løbende evalueringer, som er beskrevet i forrige afsnit, anvendes som dokumentation for evaluering af det samlede arbejde med den pædagogiske læreplanlægning, der ifølge dagtilbudsloven skal foretages mindst hvert andet år. Formålet med samlede evaluering er, at afgøre og redegøre for, i hvilket omfang vi har levet op til det fælles pædagogiske grundlag og de tolv fælles mål under de seks læreplanstemaer.

Alle grupper fremlægger på skift deres miniprojekter på p-møder. Her videndeler og sparre de med hinanden, samt videreudvikler processer og projekter.

Der udarbejdes et fælles evalueringsdesign for alle dagtilbud i Faaborg-Midtfyn Kommune, som offentliggøres på kommunens hjemmeside FMK.dk